

klimamærkning af fødevarer

Udvælgelse af 500 generiske fødevarer og drikkevarer til klimamærkning

klimamærkning af fødevarer

**Udvælgelse af 500 generiske fødevarer og drikkevarer
til klimamærkning**

Climate labeling of food

**Selection of 500 generic foods and beverages
for climate labeling**

April 2025

Rapport af:

Emilia Stoltenborg Lagoni
Julie Marvel Mansfeldt
Ellen Trolle

Copyright:

Hel eller delvis gengivelse af denne publikation er tilladt med kildeangivelse

Forsidefoto:

Colourbox

Udgivet af:

DTU Fødevareinstituttet
Henrik Dams Allé
2800 Lyngby

ISBN:

978-87-7586-038-8

food.dtu.dk

Forord

Denne rapport udgør resultater fra en del af et projekt, som har til formål at kvalificere udviklingen af klimamærkning på fødevarer og drikkevarer i Danmark. Projektet er defineret i samarbejde mellem DTU Food og Fødevarestyrelsen, samt Aarhus Universitet. Nærværende del af projektet er udført af DTU Food og har til formål at udvælge 500 generiske fødevarer og drikkevarer, der til en start skal have beregnet klimaaftryk til brug for en kommende klimamærkning.

Tak til kolleger fra forskningsgruppen Ernæring, Bæredygtighed og Sundhedsfremme ved DTU Fødevareinstituttet for at bidrage med input vedrørende data og litteratur. Tak til Ellen Hyldgaard Tørslev, videnskabelig medarbejder, DTU Food, for stort bidrag til projektet i de første måneder af projektet og til Lene Møller Christensen, videnskabelig medarbejder, DTU Food, for kommentarer til første del af rapporten, samt til Elinor Hallström, professor, og Anne Dahl Lassen for kommentarer og forslag i forbindelse med færdiggørelse af rapporten.

Projektet begyndte maj 2023 og er finansieret af Landbrugsministeriets forskningsmidler. Medlemmer af den tidligere arbejdsgruppe vedr. klimamærkning, inkl. Fødevarestyrelsen havde mulighed for at kommentere et udkast til listen. I den endelig rapport er der taget højde for kommentarerne i det omfang, det har været muligt at verificere med relevante data, og i det omfang, det har bidraget til at forbedre teksten. På samme måde blev Fødevarestyrelsens kommentarer til rapportudkast håndteret.

DTU Lyngby, april 2025

Sammendrag	5
1. Introduktion	7
2. Formål og afgrænsning	7
2.1 Definition af generiske produkter	8
3. Metode	9
3.1 Oversigt over metode	9
3.2 Klassificering og gruppering af generiske produkter	14
3.3 Opdeling af de generiske produkter efter oprindelsesområde, emballagetype og forarbejdning og betydning for klimaaftryk.....	15
4. Resultater og diskussion	19
4.1 Fødevarelisten med de 500 generiske produkter	19
4.2 Udvælgelse af de 500 generiske produkter – hvilke data ligger til grund	20
4.3 Inddeling efter oprindelsesområde, emballage og forarbejdning i de forskellige produktgrupper	21
4.4 De 500 generiske produkter i de enkelte produktgrupper	24
5. Diskussion og konklusion.....	37
Referencer.....	40
Bilag A. Den endelige liste med forslag til 500 generiske produkter.	44
Bilag B Revidering af fødevarelisten efter høringssvar	51

Sammendrag

Baggrund: Formålet med dette projekt, er at udvælge 500 generiske fødevarer og drikkevarer, der skal udgøre de første produkter, som skal klimamærkes. Dette skal bidrage til at igangsætte klimamærkning af fødevarer og drikkevarer på det danske detailmarked.

De generiske produkter skal repræsentere de mest konsumerede og solgte produkter på det danske marked. Desuden skal listen dække relevante fødevarer og drikkevarer, der indgår i De officielle Kostråd, samt dække produkter med såvel høje som lave klimaaftrek inden for hver produktgruppe.

Et generisk produkt er en fælles betegnelse for samme type produkter, som kommer fra forskellige producenter og produktionsmetoder, men er defineret på en måde, så det giver mening at bruge en fælles betegnelse. Et generisk produkt, repræsenterer en gruppe af produkter med samme overordnede egenskaber evt. opdelt efter produktionsform og oprindelsesland, forarbejdningsgrad eller emballagetype,

Metode: De 500 generiske produkter blev udvalgt baseret på foreløbige konsumeringsdata fra Den nationale undersøgelse af danskernes kost og fysiske aktivitet (DANSDA 2021-2024). Produkter blev som hovedregel inkluderet, hvis indtaget var over 1 g/dag. Ved udvælgelsen blev der gjort enkelte undtagelser, f.eks. hvis to produkter, der lignede hinanden, tilsammen gav 1 g/dag.

Salgsdata fra den danske detailhandel og Euromonitor blev brugt til at supplere listen med ekstra produkter, især sammensatte produkter. De officielle Kostråd blev anvendt til at vurdere, om der var relevante produkter, som manglede at blive inkluderet. Data over klimaaftrek fra Aarhus Universitet og DTU Fødevareinstituttet (AU-DTU) samt fra den franske klimadatabase Agribalyse blev brugt til vurdere, om produkter i produktgrupperne med varierende klimaaftrek skulle inkluderes på listen. Artikler vedrørende produktfasernes indflydelse på produkters endelige klimaaftrek blev desuden anvendt til at vurdere, om yderligere opdeling af de generiske produkter var relevant.

Med udgangspunkt i hovedgrupperne fra fødevaretabellen FRIDA blev produktgrupper dannet med øget fokus på klima. Den første liste med 500 generiske produkter blev sendt til høring hos medlemmerne af den tidligere arbejdsgruppe vedrørende en ordning for klimamærkning af fødevarer og drikkevarer for at sikre at indholdet var relevant for interessenter, og relevante høringssvar dannede grundlag for revidering af listen, hvis relevansen kunne dokumenteres.

Resultater: Den endelige liste med 500 generiske produkter består af 17 produktgrupper med fødevarer, drikkevarer og sammensatte produkter. Langt størstedelen af alle generiske produkter er begrundet i indtogsdata fra DANSDA, men også salgsdata fra det danske marked, produkter beskrevet i De officielle Kostråd, og produkter med høje klimaaftrek fra databaserne Agribalyse og AU-DTU er brugt til bekræftelse og tilføjelse af yderligere produkter til listen.

Produktgruppen med "Grøntsager, svampe og produkter heraf" er den største gruppe med 79 generiske produkter. Næstefter er produktgrupperne "Drikkevarer", "Convenience-produkter" og "Frukt, bær og produkter heraf" med henholdsvis 50, 48 og 46 generiske produkter. "Søde sager og salte snacks" har 40 produkter, mens "Fisk, skaldyr og tang" indeholder 39 produkter, og

"Korn og Stivelsesprodukter" 36. Produktgruppen med "Bælgfrugter og bælgfrugtprodukter" har 27 produkter, og "Rødt kød og kødprodukter" har 25. "Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter" har 19 produkter og "Nødder og frø" har 17 produkter, mens både "Ost og osteprodukter", "Smagsgivere og andre produkter" samt "Olier og fedtstoffer" hver især indeholder 16 produkter. "Fjerkræ, æg og fjerkræprodukter" og "Mælk og mælkeprodukter" indeholder 12 og 10 produkter. Produktgruppen med det laveste antal produkter er "Kartofler og kartoffelprodukter" med 4 produkter i alt.

Relevante generiske produkter er opdelt efter oprindelsesområde, forarbejdning og emballage, da det er vurderet, at oprindelsesområde herunder landbrugsproduktion, i det pågældende område, samt transport kan have stor indflydelse på især frugt og grønt, bælgfrugter og kartoflers endelige klimaaftryk samt på oksekød, som er opdelt efter kødkvæg og malkekvæg og oprindelse. Produkter med specifik angivelse af oprindelsesområde, dvs. produktet er angivet som dansk, udenlandsk, europæisk eller udenfor Europa, er i alt 207 produkter.

I alt består listen af 330 forarbejdede produkter, f.eks. alle produkter i produktgrupperne mælk og mælkeprodukter, ost og osteprodukter, convenience-produkter, plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter osv. Andre produkter har både en uforarbejdet og forarbejdet version, som er præsenteret, f.eks. som rå, tørret, røget, kogt, tilberedt eller laktosefri.

På listen er der 53 generiske produkter, som har en specifik type emballage angivet, heraf er især produkterne indenfor drikkevarer og bælgfrugter, og f.eks. er tomatkonserves opdelt efter dåse eller karton-komposit i produktgruppen med grøntsager.

Konklusion: Den endelige liste på 500 generiske produkter indeholder både fødevarer og drikkevarer i rå og forarbejdede former. Listen afspejler de mest populære produkter, som er indtaget i Danmark såvel som produkter, der er repræsenteret i De officielle Kostråd 2021 samt produkter med betydning for kostens samlede klimaaftryk.

Der udviklet og beskrevet en metode, som systematisk inkluderer generiske fødevarer og drikkevarer på det danske detailmarked, ud fra de opstillede kriterier.

1. Introduktion

Fødevarer systemet bidrager med op til ca. 35% af den totale udledning af drivhusgasser (Mason-Delmotte m.fl. 2019; Rosenzweig m.fl. 2020; Tubiello m.fl. 2021; Crippa m.fl. 2021; FAO 2022).

Som et led i at nå regeringens mål om at reducere Danmarks udledninger af drivhusgasser med 70% inden 2030 (Klima- Energi- og Forsyningsministeriet 2020) har Fødevarestyrelsen igangsat et initiativ, med det formål at etablere en ordning for klimamærkning af fødevarer og drikkevarer på det danske marked (Fødevarestyrelsen 2023).

I 2022 nedsatte Fødevarestyrelsen en arbejdsgruppe med repræsentanter fra detailbranchen, fødevarebranchen og forbrugerorganisationer (Fødevarestyrelsen 2023). Arbejdsgruppen færdiggjorde deres arbejde i april 2023 og præsenterede anbefalingerne til det kommende klimamærke (Fødevarestyrelsen 2023).

Arbejdsgruppen anbefaler, at klimamærket skal dække både føde- og drikkevarer. Klimamærket skal vises som en fem-trins skalamodel, baseret på beregnede klimaaftryk. Klimamærket skal udregnes for generiske produkter, ved brug af LCA-metoden. Klimamærkningen skal muliggøre en sammenligning af produkter fra forskellige produktgrupper og inden for samme produktgruppe. Det er hensigten, at resultaterne skal indgå i en offentlig national database over de generiske produkters klimaaftryk, som løbende opdateres (Fødevarestyrelsen 2023).

Herefter blev et projekt igangsat, hvor Aarhus Universitet (AU) skulle udvikle metoden til beregning af klimaaftryk til brug ved klimamærkning (Zhen m.fl. 2024), og DTU Fødevareinstituttet skulle stå for udvælgelse af de første 500 generiske produkter til klimamærkning.

2. Formål og afgrænsning

Det overordnede formål er at udvælge de første 500 generiske fødevarer og drikkevarer, der skal beregnes klimaaftryk for, som grundlag for klimamærkning af produkter på det danske detailmarked. I denne rapport betegnes de generiske fødevarer og drikkevarer som "generiske produkter". De generiske produkter skal ligeledes danne et grundlag for oprettelsen af en national database, som skal opdateres løbende (Fødevarestyrelsen 2023).

De 500 generiske produkter skal repræsentere de mest konsumerede og solgte produkter i detailhandlen i Danmark. Desuden skal listen dække produkter, som ifølge De officielle Kostråd skal begrænses og produkter, som skal øges. På listen skal der både indgå produkter med høje klimaaftryk og produkter, som udgør alternativer med lave klimaaftryk. Udvælgelsen af produkter skal bygge på et validt og egnet datagrundlag (Fødevarestyrelsen 2023).

Aarhus Universitet (AU) har udviklet en metode til udregning af produkters klimaaftryk med udgangspunkt i fastsatte systemafgrænsninger, som spænder fra vugge til butik, dvs. når det specifikke produkt når detailhandlen. Metoden følger en generel forsyningskæde, som inkluderer bortskaftelse af råmateriale, forbehandling, produktion af det primære produkt, produkt distribue-

ring og opbevaring, eksklusiv processerne i detailhandlen, brugsfasen og behandling af produkter efter endt levetid (Zhen m.fl. 2024). I overensstemmelse med metoden fra AU og beslutningen om, at klimamærket skal placeres foran på produktet, er systemafgrænsningerne valgt fra vugge til butik, når der i nærværende rapport er indhentet data for produkters klimaaftryk fra AU-DTU (Trolle m.fl. 2022) og Agribalyse (Agribalyse 2024). Hvis der er indhentet artikler, som tager udgangspunkt i andre systemafgrænsninger end førnævnt, vil dette blive beskrevet.

I nærværende rapport anvendes kg CO₂-ækvivalenter (kg CO₂e). CO₂e bruges som et mål for udledningen af drivhusgasser. Eftersom der er forskel i de forskellige drivhusgassers opvarmingspotentialer, omregnes deres effekt til, hvor meget CO₂, de svarer til over en bestemt periode, ofte på 100 år. De omregnede værdier lægges sammen målt i CO₂e for at få et samlet tal for drivhuseffekten (Masson-Delmotte m.fl. 2019; Meltzer m.fl. 2024).

2.1 Definition af generiske produkter

Generiske produkter inkluderer generiske fødevarer og generiske drikkevarer, samt generiske ingredienser, som kan indgå i sammensatte fødevarer og drikkevarer.

Generiske produkter kan både være produkter fra primærproduktionen, landbrug og fiskeri inkl. skaldyr, tang og forarbejdede fødevarer og drikkevarer, som sælges på det danske marked, og således både importerede produkter og danskproduceret produkter. Et generisk produkt er, i nærværende rapport, en samlet betegnelse for produkter, som stammer fra forskellige produktioner og producenter, men er defineret, så det giver mening at bruge en samlet betegnelse. Der er således ikke tale om enkeltstående specifikke produkter fra bestemte produktioner eller producenter på et givet tidspunkt. I stedet repræsenterer et generisk produkt, så vidt muligt, en gruppe af produkter med samme overordnede egenskaber evt. opdelt efter produktionsform og oprindelsesland, forarbejdningsgrad eller emballagetype, f.eks. tomater fra forskellige producenter og sæsoner, og endda også forskellige forarbejdningsgrader, hvis klimaaftryk vurderes at være sammenlignelige, eller det ikke er muligt at differentiere i henhold til det aktuelle datagrundlag. Et generisk produkt kan også være mere specifikt, f.eks. tomat, rå eller endnu mere specifikt, f.eks. tomat, rå, danskproduceret. De forskellige betegnelser dækker stadig over flere specifikke produkter, og der er derfor tale om generiske produkter.

De fødevarer og drikkevarer, som indgår i den danske fødevaretabel (FRIDA), der beskriver fødevarer og drikkevarers indhold af næringsstoffer (DTU Fødevareinstituttet 2024), er eksempler på generiske produkter på det danske marked. Her er produkterne opdelt i generiske produkter, som potentielt kan have forskelligt indhold af næringsstoffer. I databasen, kan man således finde rå og forarbejdede produkter, f.eks. "rødbede, rå" og "rødbede, konserves" (syltede rødbeder) og tomat, som også findes som "tomat, flået, konserves" og "tomat, soltørret". I nogle tilfælde kan man også finde rå produkter, som er opdelt i danske og importerede (DTU Fødevareinstituttet 2024).

Til udvælgelsen af generiske produkter til klimamærkning, har vi bygget videre på de generiske produkter, som er beskrevet i FRIDA, og derudover er det vurderet, om inddelingene er relevante i forhold til det forventede klimaaftryk, eller om andre inddelinger er relevante. Det drejer

sig om opdelinger i forskellige produktionsforhold, f.eks. kød fra malkekvæg og kød fra kød-kvæg. Desuden kan produkterne være opdelt efter oprindelsesområde, dels fordi selve produktionen kan være forskellig, og dels fordi bidraget fra transporten til klimaafttrykket kan have betydning (Li m.fl. 2022; Poore og Nemecek 2018). Endelig kan det også, i nogle tilfælde, være relevant at inddеле produkterne efter typen af emballage, om det drejer sig om glas, karton, plastik eller dåser f.eks. aluminium (Markwardt og Wellenreuther 2013; Raadal m.fl. 2023). Dette er uddybet i metodebeskrivelsen i næste kapitel.

Listen med de 500 generiske produkter adskiller ikke generiske produkter i forhold til, om de er økologiske eller ej. Dette skyldes, dels at der ikke endnu er dokumentation for, at økologi entydigt har betydning for klimaafttrykket, dels er det sammen med AU vurderet at eventuelle forskelle kan skyldes andre forhold end, at det er dyrket økologisk (Tuomisto m.fl. 2012; Verteramo m.fl. 2023).

3. Metode

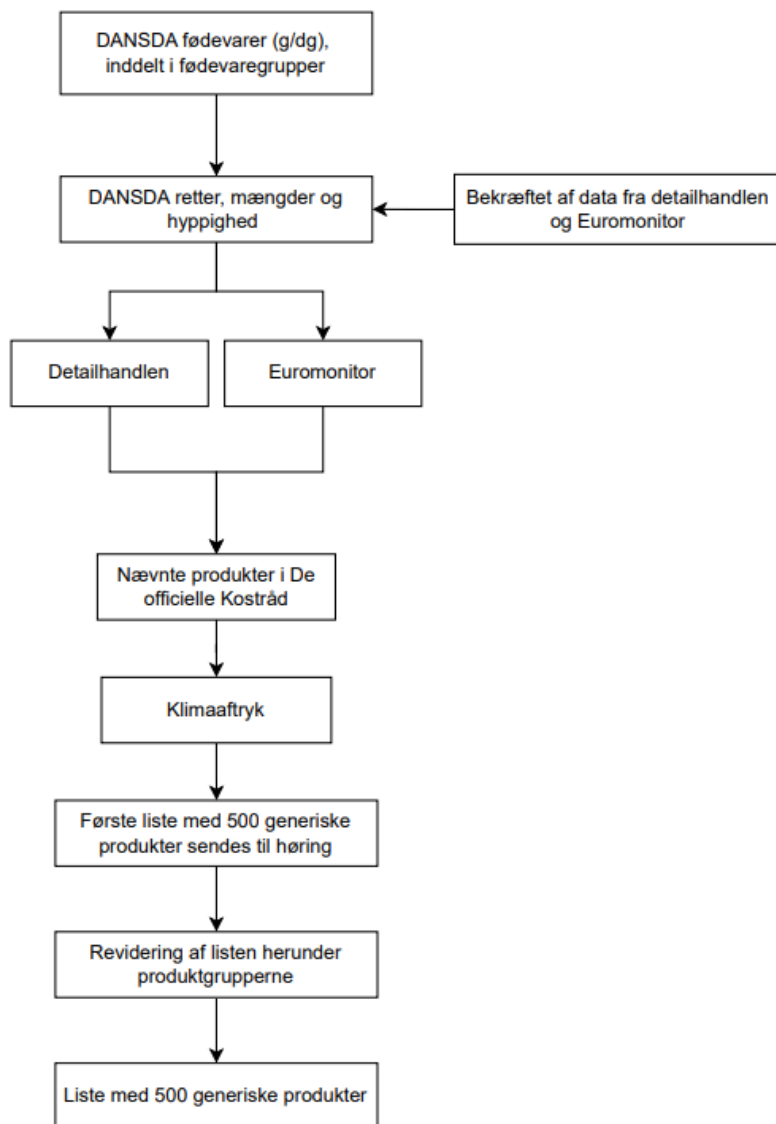
3.1 Oversigt over metode

Den første fødevareliste, med over 500 generiske produkter, blev dannet ud fra data, som dokumenterede de mest konsumerede og solgte produkter i Danmark, se Figur 1. Det var dels foreløbige indtagsdata fra Den nationale undersøgelse af danskernes kost og fysiske aktivitet (DANSDA) 2021-2024, dels data om salg i den danske detailhandel fra Euromonitor (Euromonitor International 2023) og oplysninger om salg fra detailhandelskæder og Mejeriforeningen (Biisgaard og Nielsen 2024).

Fødevarelisten blev derefter suppleret med de generiske produkter, som De officielle Kostråd anbefaler skal indgå i den planterigekost eller derimod skal begrænses (Fødevarestyrelsen 2021).

Endelig er udvælgelsen af produkterne baseret på data, som beskriver produkters klimaafttryk fra klimadatabasen Agribalyse (Agribalyse 2024) og fra AU-DTU (Trolle m.fl. 2022) for at sikre, at produkter med variationer i klimaafttrykket er repræsenteret på fødevarelisten. Derfor er produkter med både høje klimaafttryk og alternative produkter med lave afttryk, i hver produktgruppe, tilføjet til fødevarelisten som det sidste trin i den første udvælgelsesproces.

Den første liste med 500 generiske produkter blev sendt i høring til medlemmerne af arbejdsgruppen vedrørende klimamærkning. Efterfølgende blev listen revideret med udgangspunkt i høringssvarene og informationer fra AU, om deres udvikling af metodeforskrift til beregning af klimaafttryk. Se oversigt over udvælgelsesprocessen i Figur 1.

Figur 1. Oversigt over metode til udarbejdelse af liste med 500 generiske produkter (fødevarer og drikkevarer) til klimamærkning.

3.1.1 Den nationale kostundersøgelse, DANSDA

Foreløbige indtagsdata fra DANSDA 2021-2024 danner grundlaget for udvælgelsen af de generiske produkter til fødevarelisten. Oparbejdningen af åbne svar og data-tjek fra DANSDA var endnu ikke afsluttet, så derfor benyttes foreløbige opgørelser over danskernes indtag. Det vurderes at være af mindre betydning, da de præcise indtag ikke er afgørende til dette formål.

Baseret på respondenter i alderen 4-80 år, som er inddelt i aldersgrupperne 4-10 år (børn), 11-17 år (unge) og 17-80 år (voksne), blev det gennemsnitlige indtag af fødevarer og drikkevarer per person beregnet.

Til udvælgelse af produkter anvendes foreløbige opgørelser over det gennemsnitlige indtag af fødevarer og drikkevarer i g/d for voksne, unge og børn, så det er muligt at identificere de produkter, der konsumeres mest af. Disse fødevarer og drikkevarer svarer til generiske produkter, som findes i fødevaretabellen FRIDA (DTU Fødevareinstituttet 2024). Desuden anvendes en opgørelse over indtaget af sammensatte retter og komponenter/ingredienser i retter, så det er muligt at identificere de produkter, der konsumeres mest af og potentielt kan udgøre et stort salg i detailhandlen, i form af f.eks. færdigretter og convenience produkter. For hver gruppe blev fødevarer og drikkevarer ranglistet ud fra det gennemsnitlige indtag per dag.

Hovedgrupperne fra FRIDA er blevet brugt som inspiration til dannelsen af fødevaregrupper, som indeholder generiske produkter, som er relevante for klimaaftryk. Hovedgrupperne er blevet omdøbt og generiske produkter er blevet distribueret til deres respektive fødevaregruppe med udgangspunkt i produkternes klimaaftryk.

Tabel 1. Oversigt over hovedgrupper i FRIDA. Grupperne er efterfølgende justeret, så de retter sig efter fødevarer og drikkevarers potentielle klimaaftryk i stedet for næringsindhold.

Hovedgrupper
Konsummælk og mælkekonserver
Ost og osteprodukter
Is
Korn og stivelsesprodukter
Grøntsager og grøntsagsprodukter
Frugt, bær og produkter heraf
Kød og kødprodukter
Fisk, vandlevende dyr og produkter heraf
Fjerkræ
Æg og æggeprodukter
Fedtstoffer og fedtstofprodukter
Sukker, honning og sukkervarer
Drikkevarer
Krydderier, ekstrakter o.l.
Færdigretter, fastfood og sammensatte fødevarer
Andre fødevarer
Alternativer til animalske fødevarer
Bælgplanter og produkter af bælgplanter
Nødder og fedtrige frø

Som udgangspunkt blev alle fødevarer og drikkevarer, med et gennemsnitligt indtag per person g/d for voksne på mindst 1g, inkluderet på fødevarelisten. På listen indgår både rå og forarbejdede produkter. Efterfølgende er de enkelte fødevaregrupper blevet gennemgået for at se, om flere fødevarer med et indtag under 1g bør tilføjes. Det kunne f.eks. være tilfældet, hvor indtaget er meget tæt på 1g, eller hvor sammenlægningen af to fødevarer vil give et indtag på mere end 1g tilsammen. Det gælder for indtaget af nektarin og fersken (hhv. 0,64g og 0,52g), hvor det samlede indtag er større end 1g. Dette er gjort, fordi nektariner og ferskener antages at have

tilnærmelsesvis samme klimabelastning. Efter at have gennemgået fødevarergrupperne enkeltvis i forhold til indtaget blandt voksne, er fødevarergrupperne for hhv. unge og børn blevet gennemgået for at tilføje produkter, hvor disse to aldersgrupper har et indtag på mindst 1g, som voksne ikke har.

Data fra DANSDA giver oplysninger om, hvad der indtages og hvor meget, men ikke specifikt, om det er indkøbt færdiglavet eller er tilberedt hjemme (DANSDA 2024). Sammensatte retter, som ifølge DANSDA data, blev konsumeret mest, blev udvalgt, hvis det også kunne bekræftes af tal fra Euromonitor eller af oplysninger fra supermarkeds kæder om, at sammensatte produkter, convenience produkter eller færdigretter, f.eks. pomfritter eller boller i karry, indgår betydeligt i sortimentet i detailhandlen.

3.1.2 Detailhandlen

I udvælgelsesprocessen indgår data fra Euromonitor og fra Samvirkende Danske Købmænd Dagrofa, Rema1000, Netto, COOP og Branchesekretariatet for Mejeri (ved Landbrug & Fødevarer), som efter forespørgsel fra DTU har leveret oplysninger om deres salg. DTU spurgte, som udgangspunkt, efter en liste over mest solgte færdigretter eller convenience produkter, gerne i kg i form af f.eks. en top-20 liste. Herefter var der dialog, hvor DTU blev gjort opmærksom på andre produkter, som f.eks. instant-produkter, der f.eks. vejer mindre og derfor ikke optræder på en liste over mest solgte baseret på vægt, men antalsmæssigt kan udgøre en større del.

Der var desuden dialog med en enkelt kæde om oprindelsesland og typen af transport af udvalgte produkter herunder nødder og frø, hvedemel, tofu, svampe og kornprodukter, samt om salg af plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter opdelt efter mærker og produkttyper.

Detailhandlen bruger andre hovedgrupper til inddeling af fødevarer og drikkevarer, og derfor var dialogen nødvendig for at få de relevante oplysninger. Oplysningerne fra detailhandlen er brugt sammen med tal fra Euromonitor (Euromonitor International 2023) og DANSDA data til at danne et billede af de relevante generiske produkter, som skal klimamærkes.

3.1.3 Euromonitor

Euromonitor International blev etableret i 1972 og er i dag en af verdens største selvstændige udbydere af globale markedsanalyser og forbrugsmønstre (Euromonitor International 2023).

Euromonitor bygger på data fra 1.500 detailhandlere i 40 forskellige lande, som løbende dagligt opdaterer deres produkter i forhold til pris, strategier mm. Dataanalyser fra Euromonitor er udviklet af eksperter med kendskab til industrien og 1.200 faste markedsanalytikere i over 100 lande (Euromonitor International 2023).

Euromonitor har salgsdata for fødevarer, drikkevarer og brand-specifikke produkter solgt i Danmark, Vesteuropa og på globalt plan. Salgsdata er opgjort i vægt (volumen) og i millioner DKK. Salgsdata er hentet for 2023 (Euromonitor International 2023).

For fødevarer som grøntsager, frugt, bær, enkelte olier, nødder, bælgfrugter, fisk, mejeriprodukter og kød, er det kun muligt at få oversigt over enkelte generiske produkter. Salgsdata for bælgfrugter er vist for bønner og ærter, hvorimod salgsdata for linser ikke er præsenteret. For nødder er det kun salgsdata for valnødder, mandler, pistacie og peanuts, der er vist. Det betyder, at Euromonitor har mulighed for at give et overordnet overblik over typen af fødevarer, der

er solgt, men går ikke nødvendigvis ned i detaljen for hver fødevaregruppe, f.eks. er det overordnede salg af fisk præsenteret, men typen af fisk er ikke oplyst. For mere brand-specifikke produkter, som hører til forskellige typer af drikkevarer, f.eks. sodavand samt slik, chips, kartoffel- og morgenmadsprodukter, ris, ost og nogle olier, er det muligt at få et mere detaljeret overblik over typerne og mærkerne af de nævnte produkter (Euromonitor International 2023).

Det betyder, at fra Euromonitor har det været muligt at indhente salgsdata for en del af de fødevarer, som ifølge DANSDA, er konsumeret i Danmark. Der er dog en betydelig del af relevante fødevarer, som ikke er oplyst i Euromonitor, f.eks. for grøntsager, er det kun muligt at indhente salgsdata på majs, løg, tomater, broccoli og blomkål. Fødevaregrupperne med convenience-produkter og plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter er repræsenteret som overordnede beskrivelser i Euromonitor. F.eks. som tørrede færdigretter eller frosne færdigretter, men ikke i en detaljeret grad, så de konsekvent matcher de generiske produkter (Euromonitor International 2023). Det er baggrunden for at inddrage oplysninger direkte fra detailhandlen, hvilket giver en mere nuanceret forståelse af salget af disse produkter i Danmark.

3.1.4 De officielle Kostråd

Overordnet set er De officielle Kostråd – godt for sundhed og klima udviklet med henblik på at guide danskerne til en sund og klimavenlig kost. De officielle Kostråd og de supplerende råd, som fremgår af Fødevarestyrelsens hjemmeside, er gennemgået for at sikre, at alle relevante fødevarer, drikkevarer og produkter, som er anbefalet, er inkluderet i de 500 generiske produkter på fødevarelisten (Fødevarestyrelsen 2021).

Kostrådene dækker de forskellige fødevaregrupper i 7 råd:

- Spis planterigt varieret og ikke for meget
- Spis flere grøntsager og frugt
- Spis mindre kød – vælg bælgrugter og fisk
- Spis mad med fuldkorn
- Vælg planteolier og magre mejeriprodukter
- Vælg mindre af de søde, salte og fede
- Sluk tørsten i vand

(Fødevarestyrelsen 2021)

I nærværende projekt, har kostrådet om at spise flere grøntsager og frugter, f.eks. bidraget til at gruppen af frugt- og grøntsager er repræsenteret ved forholdsvis mange forskellige typer af frugter og grøntsager inklusiv mørkegrønne grøntsager. Det tredje kostråd opfordrer til at spise mindre kød og vælge bælgrugter og fisk. Eftersom tal fra DANSDA viser, at danskerne har et forholdsvis lavt indtag af fisk og spiser få typer fisk, har kostrådene været et argument for at inkludere flere typer af fisk og skaldyr på listen. Det samme gælder for bælgrugterne, og der er tilføjet flere typer af ærter, bønner og linser til fødevarelisten. Kostrådet, der opfordrer til at vælge planteolier og magre mejeriprodukter, har givet incitament til at opdele mejeriprodukterne efter fedtprocent samt at tilføje forskellige typer planteolier til fødevarelisten. Desuden fraråder kostrådene et højt indtag af det søde, salte og fede (Fødevarestyrelsen 2021). Derfor er der ligeledes et mere detaljeret udvalg af søde, salte og fede produkter på fødevarelisten.

3.1.5 Data fra Agribalyse og AU-DTU

Metoden til at beregne klimaaftryk til klimamærkning, som er udviklet af AU (Zhen m.fl. 2024) bygger på samme principper som Agribalyse og Product Environmental Footprint (PEF) guide-

lines, og der forventes klimatal, som er i samme størrelsesorden, som data fra Agribalyse (Agribalyse 2024) og AU-DTU (Trolle m.fl. 2022). Derfor anvendes disse data til at sikre, at der indgår produkter med høje klimaaftryk og produkter med lave aftryk, som i højere grad kan indgå i en klimavenlig kost.

Den franske database Agribalyse indeholder data over klimaaftryk for fødevarer og drikkevarer på det franske marked. Data i Agribalyse bygger på livscyklusvurderinger og medregner aftryk fra landbruget til detailhandel (Koch og Salou 2022).

AU-DTU data baserer sig på eksisterende LCA-data fra litteraturen (Trolle m.fl. 2022). Databasehåndlingen, for at estimere klimaaftrykket for de forskellige produkter, er foregået i samarbejde mellem Aarhus Universitet, DTU fødevareinstituttet og DTU-management (Trolle m.fl. 2022). Data, der indgår i dette projekt, dækker fra jord til detailhandel. For data fra AU-DTU, er der valgt at benytte værdierne fra landbruget+forarbejdning, emballage og transport (Trolle m.fl. 2022). Den funktionelle enhed er kg produkt, dvs. klimaaftrykket er opgjort som kg CO₂e per kg produkt.

3.1.6 Høring

Den første fødevarerliste med 500 generiske produkter blev sendt i høring hos arbejdsgruppens deltagere midt i december 2023.

Arbejdsgruppens deltagere fik mulighed for at kommentere på den første liste med 500 generiske produkter for at sikre at indholdet var relevant for interessenter. Høringssvarene blev nøje overvejet og inddraget i en revidering af fødevarerlisten. Listen blev ændret, hvis relevansen kunne dokumenteres og sandsynliggøres (se beskrivelse af hver fødevaregruppe i kapitel 4).

3.2 Klassificering og gruppering af generiske produkter

For at skabe overblik over udvælgelsen af produkter og over produkterne på den endelige liste, er forskellige klassificeringssystemer og fødevaregrupperinger blevet overvejet. F.eks. blev CPA (Statistical Classification of Products by Activity) taget i betragtning, da det er baseret på et internationalt system og kan anvendes til andre produkter end fødevarer, hvis databasen skal udvides. Ulemperne ved CPA er dog, at det ikke er specifikt designet til fødevarer og indeholder mange forgrenede underkategorier, som ikke er relevante for projektets formål. Desuden er CPA ikke tilpasset det danske forbrug, da nogle kategorier, såsom kornprodukter, er meget detaljeret opdelt, mens andre, som fisk, ikke er opdelt i samme grad (Eurostat 2024).

Derudover blev CPC (Central Product Classification) og GPC (Global Product Classification) overvejet. Klassificeringssystemerne læner sig tæt op ad CPA, hvorfor mange af de beskrevne ulemper er ens for CPA, CPC og GPC (GS-1 2012; United Nations 2015).

Derudover blev det overvejet, om detailhandlens fødevaregrupperingssystem kunne anvendes. En fordel ved dette system er, at det ville gøre det nemt at koble de generiske produkter og produktgrupper direkte til detailhandlen. En ulempe er dog, at detailhandlen arbejder med andre systemer for kategorisering. Opdelingen er ikke med henblik på fødevarens klimaaftryk eller sammensætning, men afspejler måske i højere grad detailhandlens indkøbsforhold. Der blev derfor taget udgangspunkt i de hovedgrupper, der anvendes ved opgørelse af indtaget af fødevarer, drikkevarer og sammensatte produkter i DANSDA, hvilket relaterer til grupperingen, som

benyttes i FRIDA over næringsstofindholdet i fødevarer og drikkevarer på det danske marked (DTU Fødevareinstituttet 2024).

Under udvælgelsesprocessen af de 500 generiske produkter, og efter revidering af fødevarelisten efter høringsprocessen, blev fødevaregrupperne lagt sammen og nye produktgrupper blev dannet, se afsnit 4.3. Produktgrupperne repræsenterer derfor den endelige kategorisering af de 500 generiske produkter.

3.3 Opdeling af de generiske produkter efter oprindelsesområde, emballagetype og forarbejdning og betydning for klimaaftryk

For hvert af de udvalgte generiske produkter, blev det ved udarbejdelsen af den første fødevareliste, og igen under revideringen af listen, vurderet, om det vil være relevant at opdele produkterne i flere generiske produkter ud fra oprindelsesområde (primærproduktion og transport), forarbejdning og emballage.

Vurderingen bygger på en række videnskabelige artikler, som har undersøgt betydningen af hhv. primærproduktionen, forarbejdning, transport og emballage for det endelige klimaaftryk (Markwardt og Wellenreuther 2013; Clune m.fl. 2017; Poore og Nemecek 2018; Crippa m.fl. 2021; Tubiello m.fl. 2021; Li m.fl. 2022; Raadal Lerche m.fl. 2023; West m.fl. 2010). Derudover har både data for klimaaftryk fra AU-DTU (Trolle et al. 2022) og Agribalyse (Agribalyse 2024) været afgørende for at forstå, hvilke stadier der har en betydelig indflydelse på klimaaftrykket.

For størstedelen af alle generiske produkter har primærproduktionen den største indflydelse på det endelige klimaaftryk, men andelen af klimaaftrykket fra den øvrige del af fødevaresystemet ser ud til at være højere end tidligere antaget (Crippa m.fl. 2021; Tubiello m.fl. 2021).

3.3.1 Transport og oprindelsesområde

Relevante generiske produkter er opdelt efter oprindelsesområde. Fire områder er valgt til at karakterisere oprindelsen: dansk, europæisk, udenfor Europa eller udenlandsk.

Produkters oprindelsesområde kan være af betydning for det endelige produkts klimaaftryk (FAO 2022). Dette skyldes forskelle i landbrugsforhold og transport af produkterne afhængig af oprindelsesområdet (Li m.fl. 2022). Opdeling af produkter afhængig af oprindelsesområde baserer sig på transportens effekt i kombination med effekt af produktionsmetoder på produktets klimaaftryk i det pågældende område, samt generel viden om import af forskellige fødevarer og drikkevarer, se de følgende afsnit om Danmarks Statistik, FAOSTAT og EUROSTAT og Mærkningsoplysninger.

Kategoriseringen "udenlandsk" anvendes, når et produkt kan være dyrket både i og udenfor Europa. Oprindelsesområde beskriver, hvor et produkt er dyrket, (og ikke kun hvor det er produceret). Hvis f.eks. melet er produceret i Danmark, men hveden er dyrket i Canada, bliver det generiske produkt: "mel, udenfor Europa".

Artiklen af Li et al. 2022 undersøger den klimamæssige betydning af fødevaretransport. Studiet dækker 74 lande inkl. store fødevareproduktioner, forbrugstal samt over 37 økonomiske sektorer, som relaterer sig til fødevaresystemet. Studiet viser, at tæt på 20% af alle fødevarerelaterede drivhusgasudledninger kommer fra transporten af fødevarer, hvilket er langt højere end tid-

ligere estimeret. Artiklen påpeger, at dette gør fødevaretransport til en essentiel brik i den samlede opgørelse af produkters udledning af drivhusgasser, især i lande, hvor fødevarer bliver transporteret udenfor sæsonen. Transporten af frugt og grønt udgør størstedelen (36%) af den totale udledning fra transporten af fødevarer rundt i verden, da frugt og grønt transporteres i store mængder og har brug for temperaturregulering under transporten. Derimod udgør transporten af fisk 2% og rødt kød 4% af de totale udledninger fra fødevaretransport. Generelt er der usikkerheder forbundet med at estimere klimaaftryk på grund af manglende beskrivelser af systemafgrænsninger. Derfor anvendes artiklen (Li m.fl. 2022) til at skabe et overordnet estimat for udledningerne fra transport i fødevaresystemet. En undersøgelse fra det canadiske fødevaresystem finder ligeledes, at transport udgør 10-20% (MacRae m.fl. 2013). Tilsvarende er det i rapporten fra Agribalyse om datavariationer estimeret, at transporten af produkter i gennemsnit bidrager med 20% til produkternes samlede aftryk (målt i mPt, som samler 16 indikatorer i et estimat) for alle produkter i Agribalyse databasen. Rapporten beskriver, at ved at nedbringe forbruget af frugt og grønt fra ikke-europæiske lande kan det endelige aftryk af frugt og grønt reduceres med 37% (ADEME 2020). Dog argumenteres der for, at der er en stor variation i transportens påvirkning af det endelige aftryk, f.eks. for fisk, som varierer fra 5% for minimumstransport til 18% for maksimumtransportafstand (ADEME 2020).

I forbindelse med udvælgelsen af de første 500 generiske produkter, er der ikke indhentet information om, hvilke typer transport der typisk anvendes til at fragte fødevarer til det danske marked.

Data fra 570 studier er samlet i artiklen fra Poore og Nemecek, som i alt dækker over 38.000 landbrug fra 119 lande og 40 fødevareproducenter. Artiklen viser, at klimaaftrykket af fødevarer, f.eks. hvede og oksekød er stærkt påvirket af produktionsformerne, afhængig af hver producent, samt det geografiske område. I tørre områder, som f.eks. Australien anvendes lav-input metoder, som bevirker en lavere drivhusgasudledningen. Derfor kan udledningen af samme type produkt variere betydeligt afhængig af de forskellige landes anvendelse af landbrugsmetoder og udledningskilder (Poore og Nemecek 2018).

Danmarks Statistik, FAOSTAT og EUROSTAT

Viden om oprindelsesland for produkter på det danske detailmarked er opsøgt for at sikre, at opdeling efter oprindelsesområde vil være relevant. For at identificere de rette produkter, der bør have oprindelsesområde angivet, er data fra Danmarks Statistik (DST) anvendt. Dette omfatter blandt andet brug af statistikbankens "KN8Y: Im- og eksport KN (EU Kombineret nomenklatur)" (Danmarks Statistik 2023). Danmarks Statistik er den centrale myndighed for dansk statistik. Importdata for fødevarer og drikkevarer til Danmark er derfor hentet fra DSTs hjemmeside (Danmarks Statistik 2024).

Under indsamlingen af data, blev der fokuseret på at undersøge mængden af importerede fødevarer, deres oprindelseslande og de største importlande. I statistikdokumentationen fra DST, står det beskrevet, at data om importerede produkter afhænger af, hvor varen importeres fra. Hvis et produkt ikke er importeret til Danmark i særlig store mængder, så skelnes der ikke mellem oprindelsesområde for produktet (Danmarks Statistik 2024).

Et produkt fra et EU-land vil være angivet som importeret fra dette afsendelsesland (på baggrund af Intrastat, som indrapporterer til Danmarks Statistik), mens et produkt fra et tredjeland (ikke-EU) vil angive oprindelseslandet (på baggrund af toldangivelserne). Som eksempel vil peruvianske bananer importeret via Tyskland have Tyskland som importland, og dermed vil dette

fremgå af DST, mens peruvianske bananer importeret via Norge vil have oprindelseslandet, Peru. Det giver således ikke et fyldestgørende billede af de importerede produkters oprindelsesland (Danmarks Statistik 2023). Det har derfor været nødvendigt at lave et tjek hos detailhandlen for at sikre, at informationen om oprindelsesland er korrekt angivet. Disse tjek er foretaget hos Nemlig.com, Bilka og Rema1000 for alle produkter (for perioden januar-oktober 2024).

FAOSTAT og EUROSTAT er desuden blevet undersøgt som potentielle datakilder. Begge databaser samler data fra hhv. hele verden og Europa, hvilket tillader en sammenligning over landegrænser. Datakilderne kan således anvendes til at supplere DST med tal fra udlandene, f.eks. hvor stor eksport og import er af et givent produkt (European Union 2024; FAOSTAT 2022). Dog indeholder begge databaser ikke data ned til den detaljegrad, som ønskes for et sikkert datagrundlag. Desuden er en del af data indsendt fra DST, og variationer indenfor produkter er ikke oplyst (f.eks. brød med og uden frø), samt opgøres samlet for råvarer og tilhørende produkter (f.eks. kartofler og produkter) (European Union 2024; FAOSTAT 2022).

Mærkningsoplysninger

Der er ikke generelt krav om mærkning med oprindelsesland på fødevarer og drikkevarer, men for mange specifikke fødevarer er der fastsat obligatoriske krav om mærkning med oprindelse. Der er typisk tale om uforarbejdede eller let forarbejdede produkter, og det gælder oksekød, grisekød, fjerkrækød, gedekød, fårekød, æg, honning, vin, frugt og grøntsager (der er omfattet af handelsnormer), fisk, ekstra jomfruolie og jomfruolie samt færdigpakkede fødevarer, hvis det kan være vildledende, at de ikke er mærket med oplysningen (Ministeriet for fødevarer, landbrug og fiskeri 2022). Alligevel har det været udfordrende at finde frem til, hvor de mere mærkevare-specifikke produkter har sin oprindelse. F.eks. er nødder og mel ofte mærket med dansk oprindelse (baseret på produktionen), men er dyrket andetsteds. Derfor er EU's økologimærke brugt til at undersøge, hvor produkterne kan være dyrket. Dog med den begrænsning at mærket kun anvendes på økologisk certificerede produkter (European Commission 2018). Økologimærket er illustreret som et blad med EU's stjerner på en lysegrøn baggrund, under mærket angives kontrolinstansen og geografisk oprindelse. F.eks. angiver koden DK-ØKO-100 EU-Jordbrug, at produktet er under Fødevarestyrelsens kontrol og fremstillet indenfor Europas grænser, mens koden IT-BIO-009 EU/Ikke-EU-jordbrug angiver at produktet er kontrolleret i Italien og fremstillet i EU, men også tredjelande (European Commission 2018).

3.3.2 Forarbejdning

Forarbejdning er med til at påvirke klimaaftrykket (Tassielli m.fl. 2018; Crippa m.fl. 2021, Tubiello m.fl. 2021; Chung m.fl. 2022). I gennemsnit udgør forarbejdningen omkring 10-20% (Chung m.fl. 2022). Rapporten om datavariation af Agribalyse belyser ligeledes, at forarbejdning af et produkt har en gennemsnitlig indflydelse på 10% af de endelige produkters aftryk per kg produkt (målt i mPt, som samler 16 indikatorer i et estimat). De 10% er beregnet som et gennemsnit af alle produkter, idet forarbejdning af relevante produkter, kan skabe en variation i aftrykket mellem produktgrupperne såsom tørret frugt og grøntsager, som står for 42-47% af produktets endelige aftryk (ADEME 2020).

Typen af forarbejdning og tilberedning er imidlertid forskellig afhængig af produktgruppen og det enkelte produkt. Eksempler på forarbejdede produkter kan være kødpålæg, oste og mælkeprodukter, pomfritter eller konserverprodukter. Forarbejdning kan indikere, at der indgår forskellige

mængder af det uforarbejdede produkt, hvilket kan have stor betydning for det forarbejdede produkts klimaaftryk. Forarbejdning kan resultere i varierende fedtprocenter i f.eks. mejeriprodukter, vandtab i f.eks. tørrede eller tilberedte kød- og fiskeprodukter, optag af vand i f.eks. bælgfrugter i konserves. Derimod regnes slagteprocessen for kød ikke, i denne sammenhæng, som forarbejdning. Fersk og rå kød hører derfor ikke til de forarbejdede produkter. Bælgfrugter i tør form er heller ikke forarbejdede produkter, idet den tørre form er resultat af modningen af bælggen på planten.

Forarbejdningsprocesserne har direkte betydning for klimaaftrykket beregnet per kg produkt, da der ofte forbruges energi i forarbejdningsprocessen, og afhængig af energikilden, varierer klimaaftrykket. Desuden påvirkes klimaaftrykket per kg produkt, hvis der under forarbejdningen fjernes eller tilføres vand til produktet, f.eks. tørrede produkter som tang og frugt mister vand, og der skal derfor mere tang og frugt til for at opnå 1 kg tørret produkt og dermed stiger klimaaftrykket per kg produkt.

Derfor opdeles relevante produkter efter forarbejdning, afhængig af omfanget, de forarbejdede produkter indgår i det danske marked.

3.3.3 Emballage

Emballage som f.eks. aluminiumsdåser, genbrugsglasflasker, engangsglasflasker og kartonkomposit, har sammen med de andre produktionsfaser en betydning for det endelige klimaaftryk. Emballage, som er sammensat af forskellige materialer limet sammen i lag, kaldes i denne rapport karton-komposit. Materialerne kan f.eks. være papir og pap/plast, papir og plast/aluminium, papir og pap/plast/aluminium og glas/plast osv. (Retsinformation 2021).

Som en del af pantsystemet bliver tomme flasker og dåser genanvendt og genbrugt i lukkede kredsløb. Det vil sige, at man samler genbrugte flasker og dåser ind, hvorefter de sorteres og smeltes om til ny emballage. Det tilsvarende kredsløb er flasker, der kan påfyldes gentagne gange, f.eks. de klassiske grønne ølflasker. Når disse bliver pantet, bliver de fragtet tilbage til producenten, som vasker og genopfylder flaskerne. Det er op til producenter at vælge, om flasken skal være genanvendelig eller genpåfyldelig (Dansk Retursystem 2024).

Hvert år offentliggøres returprocenten, og der skal sikres en returprocent på mindst 98, for de genpåfyldelige flasker. Ligeledes er der et krav i pantbekendtgørelsen om, at genanvendelsen af de indsamlede engangsemballager skal udgøre mindst 90%. Samme krav gælder for genpåfyldelige flasker (Retsinformation 2022).

I en norsk rapport vedrørende genbrugssystemer, undersøges klimaaftryk ved engangssystemer og genbrugssystemer i Norge. Engangssystemer omfatter engangsflasker af plastik (PET) og aluminiumsdåser, mens genbrugssystemet omfatter genbrugsflasker af plastik (PET) og glas. Rapporten beskriver, at genbrugssystemets transport øger klimabelastningen af dette system, hvorfor engangssystemet resulterer i lavere klimabelastning (Raadal Lerche m.fl. 2023). Resultaterne er baseret på et enkelt norsk studie, som giver indsigt i de potentielle klimaaftryk fra forskellige emballagetyper. Dog kan disse resultater ikke nødvendigvis overføres til det danske pantsystem.

En tysk rapport af Markwardt og Wellenreuther sammenligner klimaaftrykket for emballagesystemer i over 27 EU-lande samt Schweiz og Norge fra 2011 og 2012. Rapporten med en systemafgrænsning fra vugge til grav, viser, at aluminiumsdåser og glasflasker har det højeste klimaaftryk sammenlignet med andre emballagetyper, når den funktionelle enhed er 1000 L. Lige efter følger plastikbøtter og plastikposer. Karton-komposit har det laveste klimaaftryk sammenlignet med de andre emballagetyper (Markwardt og Wellenreuther 2013).

Rapporten om datavariation af Agribalyse beskriver, at emballagens indflydelse på produktets endelige aftryk (kg CO₂ per kg) kan variere betragteligt. For alle produkter i Agribalyse databasen har emballagen en indflydelse på 1-17% af det endelige aftryk (målt i mPt, som samler 16 indikatorer) i et estimat med undtagelse af vand (52%) og alkoholiske drikke (35%). For drikkevarer varierer aftrykket på grund af emballage fra -3% til +32% (ADEME 2020).

Emballagetyper har ifølge udenlandske studier klimaaftryk i faldende orden følgende rækkefølge: dåser (aluminium eller stål), glas, herunder genbrugsglasflasker og engangsglasflasker, plastik, karton-komposit og bag-in-box. Relevante generiske produkter bliver derfor delt op efter emballage. Dette gælder f.eks. forskellige drikkevarer. Bælgfrugter og tomater fra konserves er delt op i dåse og karton-komposit.

Ved beregning af emballagens bidrag til klimaaftryk for fødevarer og drikkevarer indgår emballagens vægt ikke, når klimaaftrykket beregnes per kg produkt.

4. Resultater og diskussion

4.1 Fødevarelisten med de 500 generiske produkter

Den første fødevareliste blev sendt til høring, hvor medlemmerne af interessentgruppen (tidligere arbejdsgruppen vedr. en klimamærkeordning) fik mulighed for at kommentere. Alle høringssvar blev overvejet nøje, men ikke alle svar har givet anledning til ændringer, idet ændringer kun blev foretaget, hvis det var muligt at finde belæg i data eller andre kilder. Høringssvarene er beskrevet i Bilag B. Det har desuden været nødvendigt at prioritere for at begrænse listen til 500 produkter. F.eks. blev der justeret i de generiske produkter og definitionerne deraf, og desuden er det undladt at dele yderligere op efter oprindelsesområde eller emballage, hvis der er tale om et produkt med forholdsvis lille konsumtion. Overvejelser, der er knyttet til de enkelte produktgrupper, omtales i de efterfølgende afsnit i rapporten.

Listen med de 500 generiske produkter, inddelt i produktgrupper, fremgår af Tabel A1 i Bilag A. Hver produktgruppe er beskrevet i afsnit 4.4. Under hver produktgruppe, er der tilføjet definitioner, som definerer de generiske produkter, som har brug for en mere detaljeret beskrivelse.

Under udvælgelsesprocessen, og i forbindelse med revidering af listen efter høringsprocessen, blev fødevaregrupper lagt sammen og nye produktgrupper blev dannet. En ny produktgruppe, som blev døbt "Søde sager og salte snack", dækker delvis over fødevaregruppen "Sukker, honning og sukkervarer", "Is" og "Andre varer" (salte snacks og chips). Yderligere er nye produktgrupper navngivet, f.eks. "Convenience-produkter", som dækker fødevaregruppen "Færdigret-

ter, fastfood og sammensatte fødevarer", og "Plantebaserede alternativer til kød og mejeriprodukter", som er i stedet for gruppen "Alternativer til animalske fødevarer" samt "Smagsgivere og andre produkter", som dækker det meste af fødevaregruppen "Sukker, honning og sukkervarer".

Alle 500 generiske produkter indgår således i en af de overordnede produktgrupper. Oversigt over grupperne ses i Tabel 2.

Tabel 2. Oversigt over produktgrupper i den endelige liste med 500 generiske produkter

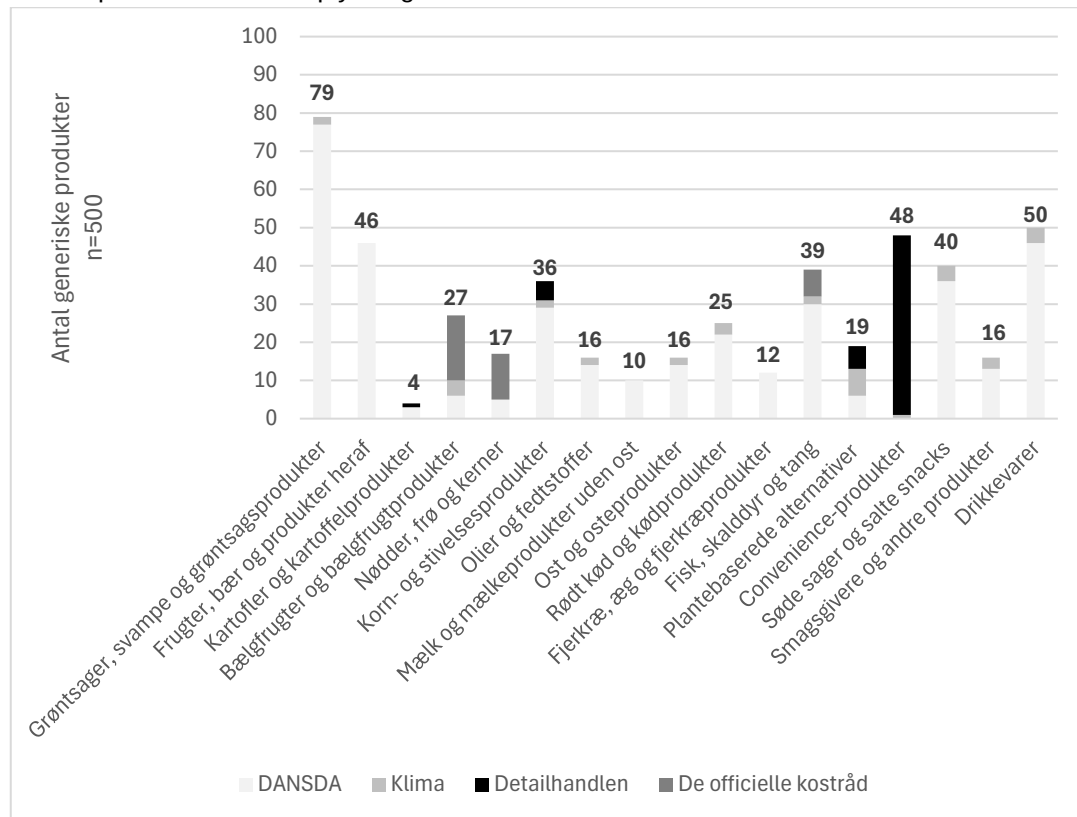
Produktgrupper
Grøntsager, svampe og produkter heraf
Frugter, bær og produkter heraf
Kartofler og kartoffelprodukter
Bælgfrugter og bælgfrugtprodukter
Nødder og frø
Korn- og stivelsesprodukter
Olier og fedtstoffer
Mælk og mælkeprodukter uden ost
Ost og osteprodukter
Rødt kød og kødprodukter
Fjerkræ, æg og fjerkræprodukter
Fisk, skaldyr og tang
Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter
Convenience-produkter
Søde sager og salte snacks
Smagsgivere og andre produkter
Drikkevarer

Grøntsagsgruppen er den største af de 17 produktgrupper i forhold til antal generiske produkter. Som det fremgår af Figur 2, stammer ca. 45% af de 500 generiske produkter fra planter. Ca. 20% er animalske produkter, mens godt 20% er sammensatte produkter ("Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter", "Convenience-produkter" og "Søde sager og salte snacks") 10% hører til gruppen "Drikkevarer" og de sidste ca. 3% til "Smagsgivere og andre produkter".

4.2 Udvalgelse af de 500 generiske produkter – hvilke data ligger til grund

Udvælgelsen er baseret på indtags- og salgsdata fra DANSDA, detailhandlen og anbefalingerne i De officielle Kostråd samt klimadata fra Agribalyse og AU-DTU, for at sikre, at alle relevante produkter er repræsenteret på fødevarelisten. Af Figur 2 fremgår, at langt de fleste produkter i næsten alle produktgrupper er udvalgt ud fra de præliminære indtagsdata fra DANSDA 2021-

2024, men der er, f.eks. tilføjet produkter til produktgruppen "Bælgfrugter og bælgfrugtprodukter" og til "Fisk, skaldyr og tang" ud fra De officielle Kostråd 2021 og til produktgruppen "Convenience-produkter" ud fra oplysninger fra detailhandlen.

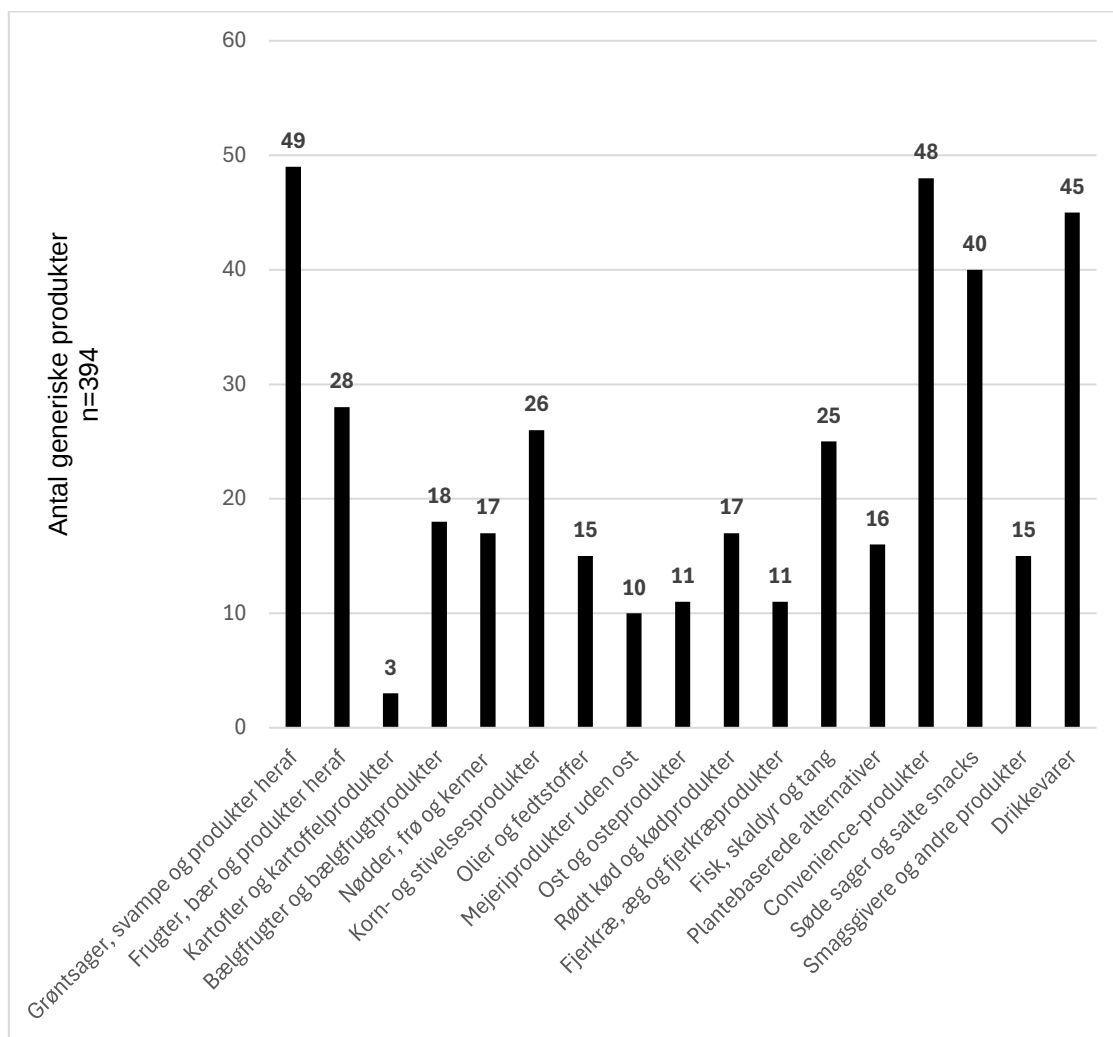

Figur 2. Oversigt over antal generiske produkter i de 17 produktgrupper på den endelige liste, og hvilke data produkterne primært er valgt ud fra: foreløbige DANSDA indtogsdata, oplysning om salgsdata i detailhandlen, anbefalinger i de Officielle Kostråd 2021 og produkters klimaaftryk.

4.3 Inddeling efter oprindelsesområde, emballage og forarbejdning i de forskellige produktgrupper

4.3.1 Oprindelsesområde

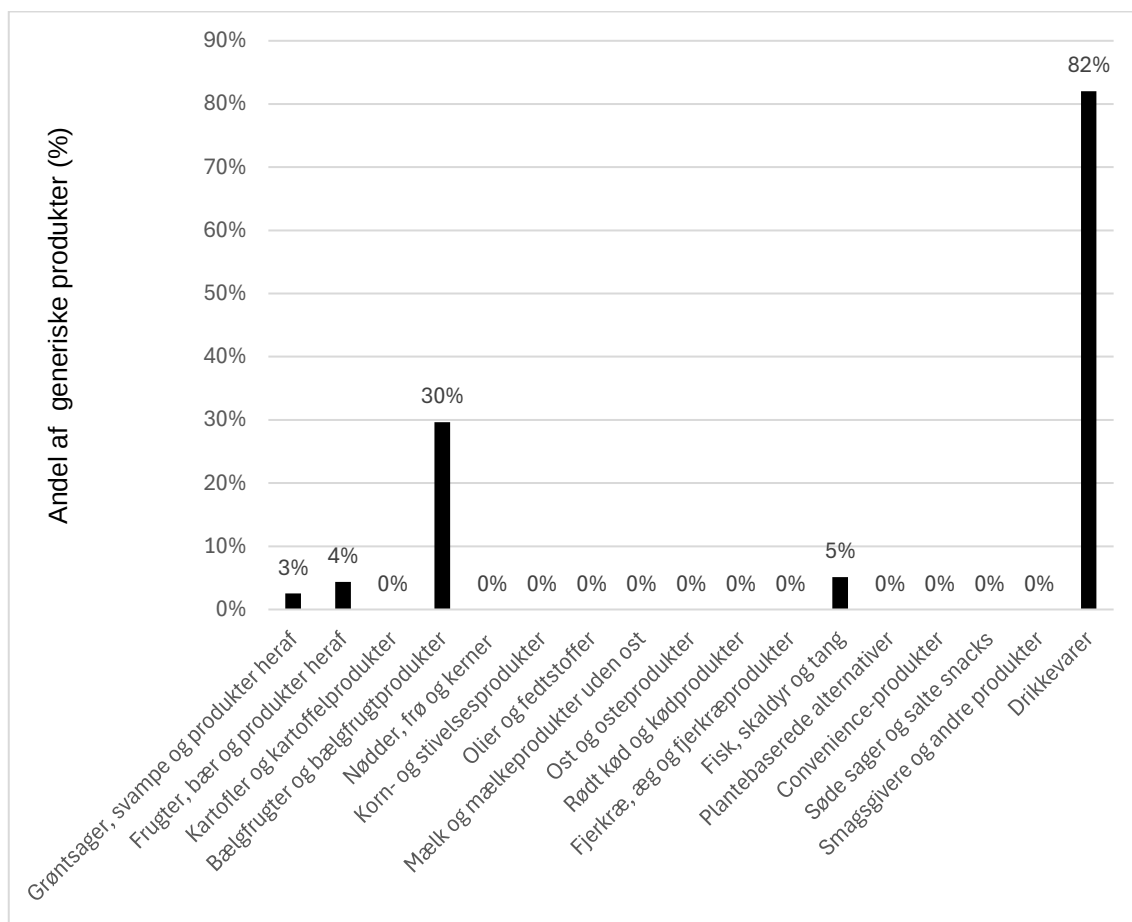
På listen med de 500 generiske produkter, er der i alt 207 produkter, hvor oprindelsesområdet er angivet. Det er naturligvis også en mulighed at have et mere overordnet generisk niveau af produkterne, hvor produkterne ikke er delt op efter oprindelsesområde. Hvis produkterne ikke var delt op efter oprindelsesområde, vil der i alt være der 394 produkter på listen, ud af de nuværende 500 generiske produkter (se Figur 3). Der sker især et fald i antallet af generiske produkter i produktgrupperne med frugt og grønt, bælgfrugter og fisk og skaldyr, hvis det besluttes ikke at differentiere produkterne efter oprindelsesområde, og det vil være muligt at vælge op til 106 nye generiske produkter, som kan tilføjes til listen i stedet.

Figur 3. Antal generiske produkter, n=394, når de generiske produkter ikke er opdelt efter oprindelsesområderne: dansk, udenlandsk, europæisk og udenfor Europa.

4.3.2 Emballage

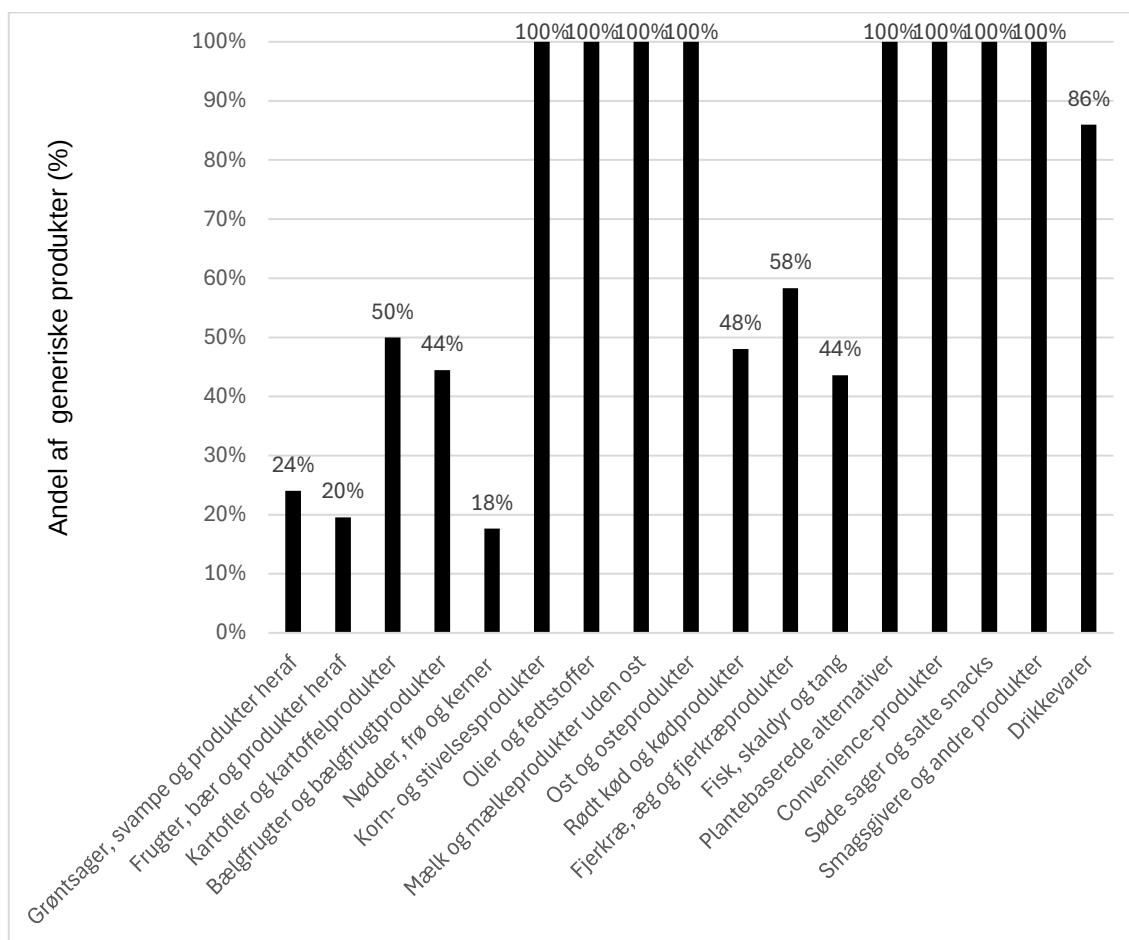
I alt har 53 produkter, ud af de 500 generiske produkter, fået en specifik emballagetype. Emballagetyperne er plastikflasker, engangsglasflasker, genbrugsglasflasker, dåser, glas, karton-komposit, kapsler og bag-in box. En opdeling af produkter, efter typen af emballage, er blevet prioriteret for især drikkevarer, hvor der for 82% af de generiske produkter er angivet emballagetype i produktgruppen. For bælgfrugter er forskellige konservesbælgfrugter opdelt efter om emballagen er dåse eller karton-komposit (36% af produkter i bælgfrugtgruppen), i frugt og bær-gruppen, er der angivet emballage for 4% (marmelade/syltetøj er opdelt efter plastik og glas), og i grøntsagsgruppen er der angivet emballage for 3% (tomatkonserves opdelt efter dåse og karton-komposit). I produktgruppen fisk og skaldyr er der angivet emballagetype for sild i konserves. Se Figur 4.

Figur 4. Andel af de 500 generiske produkter i produktgrupperne, som er opdelt efter type af emballage i procent. I alt er 53 generiske produkter opdelt efter emballage.

4.3.3 Forarbejdning

I alt består listen af 330 forarbejdede produkter ud af de 500, se Figur 5. Det drejer sig om produkter, som f.eks. er tørret, røget, kogt, marineret, tilberedt, laktosefri eller frosne. Derudover er der produkter, som ikke findes i en "rå" version, men er medtaget som forarbejdet, f.eks. kokosmælk og plantebaserede alternativer til animalske produkter. Produktgrupperne med korn- og stivelse, olie og fedtstoffer, søde og salte snacks, mejeriprodukter med og uden ost, plantebaserede alternativer, convenience og smagsgivere indeholder kun forarbejdede produkter. For gruppen med smagsgivere er honning betragtet som et forarbejdet produkt. Vand på flaske er ikke medtaget som forarbejdet. For de rå produkter i grupperne med kød-, fjerkræ og fiskeprodukter er ben, skind osv. skåret fra, men produkterne er ikke medtaget som et forarbejdet produkt.

Figur 5. Procentvis andel af forarbejdede generiske produkter i produktgrupperne på listen med de 500 generiske produkter. I alt er der 330 generiske produkter, som er undergået en forarbejdningsproces.

4.4 De 500 generiske produkter i de enkelte produktgrupper

4.4.1 Grøntsager, svampe og produkter heraf

Der indgår 79 produkter i gruppen "Grøntsager, svampe og produkter heraf", 60 er friske/rå og 19 produkter er forarbejdede, f.eks. tomat (konserves), som ligeledes er opdelt efter typen af emballage, dåse og karton-komposit. I alt er 58 produkter angivet med et oprindelsesområde, heraf er 27 produkter angivet som danske, 25 er udenlandske, 3 er europæiske, og 3 er udenfor Europa. Der indgår svampe på listen, fordi de forventes at få en mere fremtrædende plads i en planterig kost, men dog kun 4 produkter, da der foreløbig kun er et lille forbrug i Danmark.

Udvælgelse af forarbejdede produkter er bl.a. baseret på Chung m.fl. (2022), der beskriver betydningen af forarbejdning, f.eks. varmekonservering (dåser) og frost. Dyrkning i drivhus eller på friland kan også have betydning afhængig af opvarmningskilden. Det er vist for tomaterne (Koch og Salou 2022; Manfredi og Vignali 2014). For at få indblik i, hvor stor betydning, det har, er råtomater opdelt under hensyn til dette. Det kan efterfølgende overvejes, om det også er relevant

for andre grøntsager og kan indarbejdes, når listen senere skal udbygges. Ligeledes er der foretaget en opdeling af krydderurter efter produktionsforhold under revideringen af fødevarelisten.

En del overvejelser har ligget til grund for de valg, der er blevet truffet, f.eks. vedrørende oprindelsesområde. Dyrkning og produktion varierer betydeligt afhængig af producenten. Men for at give incitament for danske producenter, er der i vid udstrækning opdelt i danske og udenlandske produkter, og i nogle tilfælde i europæiske og udenfor Europa. For frugter, grøntsager, bælgfrugter og kartofler, har det været muligt at indhente importdata fra statistikbanken med supplerende data om oprindelse fra detailhandlens hjemmeside. Især frugt og grønt bliver importeret til Danmark. Her er de mest importerede varer per kilo, majs, tomater, agurker, avocadoer, blomkål og broccoli (Danmarks Statistik 2024; Nemlig.com 2024). Grøntsagsprodukter har et forholdsvis lavt klimaaftryk, som grundlæggende stammer fra primærproduktionen (Poore og Nemecek, 2018). Enkelte produkter er angivet som frosne, f.eks. frossen spinat, eftersom forarbejdning vil have en relativ påvirkning af det endelige klimaaftryk (Chung m.fl. 2021).

Opdeling efter emballage er besluttet for enkelte konservesprodukter, f.eks. tomater på dåse og i karton, idet det giver en relativ forskel i klimaaftryk (Markwardt og Wellenreuther 2013).

Da listen skal begrænses til at indeholde 500 generiske produkter, er nogle grøntsager blevet slået sammen til overordnede generiske produkter f.eks. hhv. salat, svampe, løg eller krydderurter. Det betyder f.eks., at salat bliver det generiske produkt og får et klimaaftryk, som er en samlet vægtning af flere typer af salater f.eks. iceberg, napolitana og feldsalat.

Det er valgt at skelne mellem typerne af kål, da f.eks. blomkål og spidskål, ifølge DANSDA, er populære fødevarer hos danskerne. Hvis man ikke finder eventuelle variationer i klimaaftryk hos de forskellige kåltyper, kan det overvejes, om kåltyperne skal slås sammen til et samlet klimaaftryk fra kål.

Sammensatte grøntsagsprodukter såsom flødestuvet spinat, grøntsagsgratin og convenience-salater, som oftest er blandede salater med stivelsesprodukt eller kød, som er rensset, skåret og serveres med dressing, er ikke prioriteret på listen i denne omgang.

Boks 1. Grøntsager, grøntsagsprodukter og svampe. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Salat: Alle typer af salater f.eks. iceberg, ruccola, bladbeder, hjertesalat, feldsalat, hovedsalat og andre grønne bladsalater. Blandede salater, som f.eks. napolitana er med. Eksklusiv spinat.

Salat, mix: Blandede salater, der er blandet med kål, spinat eller rodfrugter, som vil være rensset, skyllet og evt. snittet.

Løg: Herunder zittauerløg, rødløg, porrer, skalotteløg, hvidløg og lignende.

Champignon: Alle typer af champignon. Både hvide, brune og portobello.

Andre svampe: Alle svampe f.eks. østershatte, enoki, shii-take. Eksklusiv champignon.

Kål, frost: Alle typer af kål. Eksklusiv grønkål.

4.4.2 Frugter, bær og produkter heraf

Alle generiske produkter i frugtgruppen er opdelt ud fra de samme kriterier som grøntsagerne. Der indgår 46 generiske produkter i gruppen, 37 er friske/rå og 9 produkter er forarbejdede. I alt er 36 produkter angivet med et oprindelsesområde, heraf er 6 specifikt angivet som danske, 3 er udenlandske, 12 er europæiske og 15 er udenfor Europa. I alt er 2 generiske produkter (syltetøj/marmelade) angivet efter emballage, da produkterne findes i plastikbøtter og glas, som har forskelligt klimaaftryk (Markwardt og Wellenreuther 2013).

Principper for oprindelse og transport af grøntsager gælder også for "Frugt, bær og produkter heraf", derfor angives oprindelsesområdet også for relevante produkter i denne produktgruppe. For frugt er de mest importerede limefrugter, æbler, vandmeloner, meloner og pærer. F.eks. kommer pærer både fra europæiske lande som Tyskland og Italien men også udenfor Europa som Kina. Frugter som især kommer fra områder udenfor Europa, er limefrugter, bananer, vandmeloner, ananas, kiwi mm (Danmarks Statistik 2024; Nemlig.com 2024).

Det generiske produkt "tørret frugt" er med på listen, da tørret frugt per kg produkt har et forholdsvis højt klimaaftryk, da produktet mister meget vand under forarbejdningen, og der skal derfor mere frugt til for at opnå et kg tørret produkt (Chung m.fl. 2021).

På listen indgår flere forskellige bær, citrusfrugter, stenfrugter og kernefrugter. Disse kunne evt. slås sammen til 4 generiske produkter, hvorved antal af produkter på listen kan reduceres betydeligt.

Boks 2. Frugter, bær og produkter heraf. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Tørret frugt: Herunder rosin, daddel og figen.

Frugt mix: Frisk frugt rensat og evt. skåret, i plastik.

Marmelade/syltetøj: Alle typer af frugt- og bærmarmelade.

Melon: Alle typer af meloner

Stenfrugter, konserves: Alle typer af stenfrugter i lage. F.eks. blomme, fersken, nektarin, kirsebær.

4.4.3 Kartoffler og kartoffelprodukter

Kartoflerne har fået deres egen produktgruppe, fordi kartofler konsumeres i relativ store mængder og har et dokumenteret lavt klimaaftryk (Trolle m.fl. 2022). Der indgår 4 generiske kartoffelprodukter i produktgruppen heraf 2 friske/rå og 2 forarbejdede produkter.

Den rå kartoffel er angivet efter oprindelsesområderne dansk og europæisk, da den rå kartoffel er en populær fødevarer blandt danskerne ifølge DANSDA, og ifølge Danmarks Statistik bliver kartofler importeret til Danmark (Danmarks Statistik 2024). Ifølge konsumeringsdata fra DANSDA er pomfritter indtaget relativt stort blandt danskerne, dette bekræftes også af salgstal fra detailhandlen, og frosne forarbejdede kartoffelprodukter, foruden pomfritter, udgør også en stor vare i detailhandlen. Pomfritter og de ovnbagte kartoffelprodukter er to adskilte produkter, da pomfritterne hovedsageligt består af kartoffel og olie, imens de ovnbagte produkter oftest består af flere forarbejdede ingredienser, f.eks. krydderier, modificeret stivelse, antioxidant og stabilisatorer (Nemlig.com 2024).

Det er ikke prioriteret at angive emballagetype for kartoffelprodukterne i produktgruppen, da emballagen oftest er af plastisk (Nemlig.com 2024).

Andre kartoffelprodukter, der er blandet med andre ingredienser f.eks. kartoffelsalat og flødekartofler kan findes i produktgruppen "Convenience-produkter".

Boks 3. Kartoffler og kartoffelprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Kartoffel, sammensat ovnprodukt: Består af kartofler, olie og flere tilsatte ingredienser. F.eks. curly fries, kartoffelbåde, kartoffelskiver, kroketter, rösti. Både på frost og køl. Eksklusiv flødekartofler.

Pomfritter, kartoffelskiver mm: Består udelukkende af kartofler og olie. Med og uden skræl. Både på frost og køl.

4.4.4 Bælgfrugt og bælgfrugtprodukter

Der indgår 27 produkter, i denne gruppe, som inkluderer 15 tørre/rå og 12 forarbejdede bælgfrugtprodukter f.eks. tilberedte konservesvarer, udblødte og kogte. Oprindelse er angivet på 19 produkter, hvoraf 5 er danske, 4 er europæiske, 7 er udenfor Europa, og 3 produkter er angivet som "dansk og europæisk". I alt er der 8 generiske produkter af bønner, kikærter og linser, hvor emballagetyperne karton-komposit og dåse er angivet.

Størstedelen af bælgfrugterne er opdelt efter typen af ært, bønne eller linse, da de forskellige typer af produkter bliver produceret på forskellig vis (Abobatta m.fl. 2021; Landbrug & Fødevarer 2024a; Porto Costa m.fl. 2020), og landbruget har den største procentvise indflydelse på det endelige klimaafttryk. Kikærter og edamamebønner er 2 generiske produkter på listen, da det er de to typer af bælgfrugter, der spises forholdsmæssigt mest af inden for gruppen.

Baggrunden for, at der indgår relativt mange produkter i denne gruppe er, at de foreløbige indtogsdata fra den nyeste DANSDA undersøgelse tyder på, at indtaget af bælgfrugter har været stigende i de seneste år, men primært fordi der indgår bælgfrugter i kostrådet "Spis mindre kød – vælg bælgfrugter og fisk" (Fødevarerstyrelsen 2021).

Oprindelsesområdet angiver, hvor bælgfrugterne er dyrket. Da grøntsager og bælgfrugter generelt har et lavt klimaafttryk, og det endelige afttryk påvirkes af produktionsmetoderne i oprindelsesområdet samt transporten til Danmark, er det valgt at angive oprindelsesområde. Importdata fra Danmarks Statistik viser, at størstedelen af bælgfrugterne stadig dyrkes udenfor Europa (Danmarks Statistik 2024). Samtidig er danske producenter begyndt at dyrke bælgfrugter på dansk jord, hvilket betyder, at nogle bælgfrugter også kan angives som danske. Da det ikke har været muligt at finde danske bønner og linser som konserves, er de danske bønner og linser slået sammen med de europæiske, f.eks. "linser, dansk og europæisk, konserves". Ifølge Danmarks Statistik, er der en højere import af sojabønner og hestebønner sammenlignet med andre bælgfrugter (Danmarks Statistik 2024). Selvom det ikke har været muligt at undersøge mængden af bælgfrugter, der dyrkes i Danmark, er der data, om de typer af bælgfrugter der dyrkes og produceres, f.eks. på Nemlig.com og andre hjemmesider (Nemlig.com 2024). Ifølge EU's økologimærke dyrkes eller produceres bælgfrugterne ofte udenfor Europa.

Da bælgfrugter har et lavt afttryk i forhold til andre proteinholdige produkter, og forarbejdning spiller en rolle for det endelige klimaafttryk, har bælgfrugterne fået angivet typer af forarbejdning som tørre og som konserves, som indeholder udblødte/kogte bælgfrugter (Clune m.fl. 2017; Ibsen m.fl. 2022).

Boks 4. Bælgfrugt og bælgfrugtprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser

Ærter: Herunder alle typer tørre ærter f.eks. gule ærter, brunært og gråært. Eksklusiv **kikærter**, som er egen kategori, og eksklusiv ært, grøn, som hører under grøntsager.

Bønner: Herunder tørre hvide, røde, sorte og brune bønner, f.eks. limabønne (smørbønne), cannellini, hestebønne, kidney bønner, pintobønne. Eksklusiv sojabønne og baked beans. Eksklusiv Bønne, grøn, som hører under grøntsager.

Linser: Herunder linser i alle farver.

Hummus: Herunder alle typer af humus, som er lavet på alle typer af bælgfrugter.

Danske ærter: F.eks. gråært og Ingrid-ært, som er adskilte generiske produkter. Andre ærter er andre danskdyrkede ærter.

Danske linser: Dansk-dyrkede anicia, belugalinser og andre linser

Danske bønner: Herunder hestebønner, lupinbønner og andre dansk dyrkede bønner.

Bønnespirer: Herunder mungbønnespirer, linsespirer, lucernespirer

4.4.5 Nødder og frø

Gruppen indeholder 17 produkter af forskellige slags nødder (inklusive jordnødder) og fedtrige frø, heraf 14 rå og 3 forarbejdede produkter (peanut-butter, peanuts og nøddemix, saltet).

Da produkterne kan have relativt høje klimaaftryk, sammenlignet med andre plantebaserede og uforarbejdet/minimalforarbejdet produkter, og landbruget har den største procentvise indvirkning på produkternes endelige klimaaftryk, er det prioriteret, at nødder og frø skal angives som type f.eks. mandel, hasselnød og valnød.

Det har generelt været udfordrende at finde frem til, hvor de forskellige nødder dyrkes. Ifølge Danmarks statistik bliver nødder og frø importeret til Danmark, især solsikkekerner, mandler og jordnødder ikke ristede, er store importvarer (Danmarks Statistik 2024). På Nemlig.dk informerer EU's grønne mærke om, at produkterne fra produktgruppen ofte er dyrket udenfor Europa og i nogle tilfælde i Europa, men udenfor Danmark (Nemlig.com 2024).

På produkterne er det oftest angivet, at nødderne er produceret i Danmark, hvilket ikke nødvendigvis fortæller noget om, hvor nødderne er dyrket. Rema1000 har været behjælpelige med oplysninger med oprindelsesområde af produkterne, dog angives, hvor produktionen har fundet sted og ikke selve dyrkningen. Der har derfor været for stor usikkerhed til at opdele efter oprindelsesområde, hvorfor dette ikke er gjort.

Selvom landbruget har den største betydning for aftrykket, og forarbejdning er af mindre betydning, er der for 2 produkter angivet, at produktet er saltet og evt. ristet (peanuts, saltet og nøddemix, saltet). Det er desuden valgt ikke at opdele produkterne efter emballagetype.

Boks 5. Nødder og frø. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Nødder og frø: Med og uden skal. Inklusiv jordnød. Kan være ristet og saltet. Dog ikke peanuts og nøddemix, som er saltet.

4.4.6 Korn- og stivelsesprodukter

Produktgruppen indeholder 36 produkter, herunder hvedebrød og boller, morgenmadsprodukter, mel, gryn, pasta, nudler, ris og lignende stivelsesprodukter. Inkluderer også pseudocerealier, som quinoa. Alle produkter i produktgruppen er forarbejdede. I alt er 17 generiske produkter i korngruppen blevet opdelt efter oprindelsesområde, som skal angive, hvor produktet er dyrket, 6 er danske, 5 er europæiske, 4 er udenfor Europa, og 2 er udenlandske. Ingen generiske produkter er opdelt efter emballagetype.

Mel indgår på listen til trods for, at det tørre produkt ikke indtages uden yderligere tilberedning af forskellig art. Mel er kun opdelt efter oprindelsesområde. Ris er kun opdelt efter oprindelsesområde og ikke efter f.eks. poleringsgrad. For hvedebrød er oprindelsesområdet det område, hvor kornet/melet er dyrket. F.eks. er bulgur og couscous ikke opdelt efter oprindelsesområde, da produkterne ofte er dyrket og produceret udenfor Danmark (FAOSTAT 2022).

Kartoffelmel og majs mel er produkter, som bliver indtaget og solgt i mindre omfang i detailhandlen, derfor er der ikke lagt vægt på at opdele disse generiske produkter yderligere. Rugbrød, knækbrød og hvedebrød er opdelt efter indhold af (fedtrige) kerner og frø, dvs. ikke kerner fra kornsorter (som f.eks. rugkerner), men f.eks. græskarkerner og solsikkekerner. Opdelingen er foretaget, for at tage højde for at frø kan have et andet klimaaftryk end resten af ingredienserne. Mysli er blevet opdelt efter indholdet af forskellige ingredienser, som har en markant indflydelse

på klimaaftrykket, se Boks 6. Der er ikke foretaget inddeling i fuldkorn og ikke-fuldkornsprodukter, da det er vurderet, at der ikke bidrager til en betydelig variation i klimaaftrykket (Agribalyse 2024; Trolle m.fl. 2022).

Boks 6. Korn- og stivelsesprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Mel: Alle typer af mel. Eksklusiv majs-, kartoffel- og kokosmel. Herunder rugmel, bygmel, hvedemel. Alle typer af forarbejdning f.eks. fuldkorn og fint mel. Oprindelsesområde betegner hvor kornet er dyrket.

Hvedebrød og brødprodukter: Alle typer af brød af overvejende hvedemel inklusiv fuldkorn. Håndværk- og industrifremstillet: F.eks. flute, bondebrød, hvedeboller, hotdog, toastbrød, sandwichbrød, naan-brød, pitabrød, surdejsbrød, pølsebrød, tortillas, rasp. Oprindelsesområde betegner hvor kornet er dyrket.

Med og uden kerner og frø: Der er tale fedtrige frø og kerne som f.eks. sesam, solsikke- og græskarkerner. Oprindelsesområde for frø tæller ikke med i hvedebrød- og brødprodukter. Melet i brødet opdeles efter oprindelsesområde.

Morgenmadsprodukt uden kakao: F.eks. produkterne rugfras, havrefras, cornflakes.

Morgenmadsprodukt med kakao: F.eks. produkterne cocopops eller andre produkter baseret på kakao.

Mysli og relevante ingredienser: Som indeholder chokolade, tørret frugt, nødder, havregryn. Mysli er inklusiv granola.

Havregryn, dansk: Havre som er dyrket og produceret i Danmark. Både fin- og grovvalset.

Havregryn, udenlandsk: Havre som er dyrket i udlandet. Både fin- og grovvalset.

Pasta og nudler, frisk: Herunder alle friske pasta- og nudeltyper, hvede, med og uden æg. Inklusiv fuldkorn og med grøntsager.

Pasta og nudler, tørret med og uden æg: Herunder alle pasta- og nudeltyper, hvede. Inklusiv fuldkorn og med grøntsager.

4.4.7 Olier og fedtstoffer

Gruppen indeholder 16 produkter herunder forskellige typer af vegetabiliske olier, smør, mayonnaise, margarine, remoulade og andre blandingsprodukter. Alle produkter i produktgruppen er forarbejdede. For mayonnaise og remoulade findes også i en lightudgave, da produkterne varierer i forarbejdningsmetode, sammensætning og ingrediensliste. Det er kun rapsolien, som er angivet i en dansk og udenlandsk version, dette skyldes, at raps kan dyrkes i Danmark, hvorfor der potentielt kan være en forskel i klimaaftryk efter oprindelsesland (Tænk 2024).

Det er blevet overvejet, om olierne skulle opdeles efter forarbejdningsgrad, f.eks. koldpresset eller raffineret. Ligeledes, har der været en overvejelse, om hvorvidt olierne yderligere skulle deles op efter oprindelsesområde. For nogle økologiske olier har det været muligt at undersøge produktionslandet ved det grønne EU økomærke (European Commission 2024; Nemlig.com 2024), hvilket dog ikke giver indsigt, i hvor oliefrøene er dyrket. Derfor er det nuværende datagrundlag ikke tilstrækkeligt (Danmarks Statistik 2023; FAOSTAT 2022), hvorfor dette kun er angivet for rapsolien, som dyrkes i Danmark (Woźniak m.fl. 2019).

Olierne og fedtstofferne er ikke opdelt efter emballage. Det kan eventuelt indarbejdes, når listen senere skal udbygges.

Boks 7. Olier og fedtstoffer. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Blandingsprodukter: Produkter af smør og olie med eller uden tilsatte urter.

Plantemargarine: F.eks. stege- og bagemargarine, blød margarine.

Kokosolie: Herunder kokosolie og kokosfedt.

4.4.8 Mælk og mælkeprodukter (ikke ost)

Gruppen består af 10 forskellige generiske mejeriprodukter eksklusiv ost, herunder mælkeprodukterne mælk, fløde, creme fraiche, yoghurtprodukter og skyr både med og uden tilsat smag. Alle produkter i produktgruppen er forarbejdede, og størstedelen af produkterne er opdelt efter fedtprocent og indeholder både syrnede og ikke-syrnede produkter. Hverken oprindelsesområde eller emballagetype er angivet.

Nogle produkter er desuden opdelt i en laktosefri udgave for at få et indblik i, om forarbejdningen ved at fjerne laktosen fra produkterne har en betydelig indflydelse på klimaaftrykket for mejeriprodukterne. Ligeledes er der skelnet mellem smagstilsætning, når den tilsatte smag er af kakao, eftersom kakao har et relativt højt klimaaftryk (Bianchi m.fl. 2021). Det er vurderet, at det ikke er relevant at opdele produkter efter, om de er syrnede og ikke-syrnede. Begrundelsen baseres på forventningen om, at fedtprocenten vil have den største indvirkning på klimaaftrykket, imens den tilsatte bakteriekultur vil have en mindre betydning. F.eks. er klimaaftryk af fløde 38% på niveau med aftryk af creme fraiche 38% tal fra AU-DTU (Trolle m.fl. 2022).

Mælkeprodukterne er opdelt efter fedtprocenter. Argumentet bag opdelingen af mælkeprodukter over og under 4,5% er, at mælk og yoghurtprodukter fra de flødebaserede produkter, som creme fraiche og fløde har et forventet højere klimaaftryk end mælk og yoghurt.

Produkterne er ikke opdelt efter oprindelsesområde, da langt størstedelen af alle mælkeprodukter, på det danske marked, er produceret i Danmark (Biisgaard og Nielsen 2024). Ligeledes er der ikke opdelt efter emballagetype, da karton-komposit er det hyppigst forekommende.

Boks 8. Mælk og mælkeprodukter uden ost. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Mælk og mælkeprodukt: Alle mælkeprodukter herunder alle typer af mælk, fløde, creme fraiche, tykmælk, milkshake, drikkeyoghurt, yoghurt med og uden smag, skyr og kakaomælk eksklusiv laktosefrie produkter.

4.4.9 Ost og osteprodukter

Ostegruppen består af 16 generiske produkter. Alle produkter i produktgruppen er forarbejdede produkter opdelt efter forarbejdningsgrad, f.eks. fast ost, friskost, smelteost, samt nogle efter fedtindhold. I alt er der angivet oprindelsesområde for 10 produkter, hvoraf 5 er danske og 5 er udenlandske. Ingen produkter er opgjort efter emballagetype.

Importdata fra Mejeriforeningen, indhentet fra Danmarks Statistik, beskriver en procentvis høj import af ost og osteprodukter, på trods af en høj dansk produktion og eksport af produkterne (Biisgaard og Nielsen 2024).

Derudover er der forskellige typer smelteost, afhængig af tilsætning af hhv. kød, fisk og grøntsager, eftersom ingredienserne har forskellige klimaaftryk (Arla 2024). De fleste oste er lavet af komælk, men enkelte oste består af mælk fra geder eller får. Derfor er 3 generiske osteprodukter af fåre- eller gedemælk inkluderet på listen.

Boks 9. Ost og osteprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Ostene er som udgangspunkt lavet på ko-mælk, hvis ikke andet er beskrevet.

Oprindelsesområde: Hvor mælken er fra.

Hvid ost, friskost: Friske oste er typisk umodne og friske oste lavet på fløde (flødeost og burrata) (Arla 2024) eller mælk (hvid ost i saltlage, hytteost, kvark, rygeost og mozzarella) (Landbrug og fødevarer 2024c). Kan spises umiddelbart efter, at de er fremstillet. De skal altså ikke lagres.

Fast ost: Herunder både faste og halvfaste oste. Faste oste kan fremstilles af ko-, gede- og fåremælk f.eks. skæreoste, gouda, havarti, cheddar, gruyere (Arla Unika 2024). Inkluderer også Parmigiano-Reggiano, Pecorino, Manchego, Grana Padano (Arla 2024). Ostene kan være hele eller revet.

Smelteost: Smelteost er fremstillet af smeltet ost og er tilsat smeltesalt og vand (Arla 2024). F.eks. Buko-produkter og lillebror ostepops. Smelteoste kan være lavet på ko-, gede- eller fåremælk.

4.4.10 Rødt kød og kødprodukter

Gruppen indeholder 25 generiske produkter af oksekød, kalvekød, grisekød og lammekød, hvor 13 produkter er ferske/rå, og 12 produkter er forarbejdede. I produktgruppen ses angivelse af oprindelsesområde for 13 produkter, hvoraf 5 er danske, 3 er europæiske, 3 er udenfor Europa og 2 er udenlandske. Emballagetype er ikke angivet for produkterne.

Grisekødet er opdelt i rå og forskellige typer af forarbejdet pålæg, f.eks. leverpostej og spegepølse, bacon og middagspølser. Der er tilføjet to pålægsvariationer, både som kogt og røget, da pålæg, især fra grisekød, er en populær vare blandt danskerne. Oksekød er også i rå form hhv. fra malkekvæg og kødkvæg, idet det har betydning for klimaaftrykket (Mogensen m.fl. 2020), og derudover er der leverpostej, spegepølse og oksekød tilberedt. Kalvekød og lammekød findes på listen i fersk/rå version uden forarbejdede versioner, på nær okse- og kalvekød, i middagspølser fra hhv. malkekvæg og kødkvæg.

Alle ferske/rå typer af kød er opdelt efter oprindelsesområde. Opdelingen er foretaget, da artikler har dokumenteret store forskelle i klimaaftryk, baseret på forskellige produktionsforhold, afhængig af landene, hvilket vil skabe betydende forskelle i klimaaftrykkene, især for oksekød (Poore og Nemecek 2018). Det kan derfor være relevant også at opdele kalvekød efter produktionsform, når listen udvides.

Tal fra Landbrug og Fødevarer viser, at dansk grisekød konsumeres i større grad end udenlandsk, men udenlandsk grisekød udgør stadig en væsentlig del af danskernes indtag (Landbrug og Fødevarer 2024b). Derfor er grisekød opdelt efter dansk og udenlandsk oprindelse. Det er forudsat at klimaaftrykket beregnes per spiselig del.

Boks 10. Rødt kød og kødprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Rødt kød, rå: Alle udskæringer inklusiv hakkekød og indmad, er fersk eller frossen.

Oksekød, tilberedt: Alle pålægsprodukter, kebab, tørrede tapas produkter f.eks. bresola, carpaccio. Eksklusiv spegepølse og leverpostej.

Grisekød, pålæg, kogt: Herunder produkter som er kogte, men kan også være røget, f.eks. kogt skinke, kødpølse, rullepølse og hamburgerryg.

Grisekød, pålæg, røget: Herunder produkter, som kun er røget og ikke kogte, f.eks. røget svinefilet. Eksklusiv spegepølse og bacon.

Grisekød, tørret: Tørrede skinker som charcuteri, men kan også være røget, f.eks. salami, serano.

Kalvekød, rå: Kalvekød kan defineres efter dyrets alder, f.eks. op til 12 måneder

4.4.11 Fjerkræ, æg og fjerkræprodukter

Gruppen består af 12 generiske produkter af kylling, æg, and og kalkun, hvor 5 er ferske/rå og 7 produkter er forarbejdede. For kylling er de forarbejdede produkter, f.eks. pålæg, leverpostej, paneret og tilberedt. Ligeledes er der også en pålægsvariant af kalkun. Oprindelsesområde er angivet for 2 produkter, hhv. dansk og udenlandsk kyllingekød. Æg er inkluderet i produktgruppen både rå æg og pasteuriserede æg. Emballagetype er ikke angivet for produkterne.

Produkter i fjerkræ-gruppen er delt op efter oprindelsesområde. En estimering af produktion, import og eksport af fjerkræ i Danmark viser, at der både importeres og eksporteres fjerkræ (Danmarks Statistik 2023; FAOSTAT 2022). Således er det vurderet, at produktet kyllingekød bør angives både i en dansk og en udenlandsk version.

Et par høringsvar omhandlede produktionen af hurtigt-voksende kontra langsomt-voksende kyllinger, som kan være knyttet til produktionstyper som skrabehøns, frilandhøns og økologiske høns. Andre diskussioner om vandindhold i kylling kan ligeledes være en overvejelse, da det påvirker klimaaftrykket betydeligt. Disse overvejelser kan være relevante at indarbejde, når listen senere skal udbygges.

Det er forudsat, at klimaaftrykket beregnes per spiselig del.

Boks 11. Fjerkræ, æg og fjerkræprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Kød: Hele fjerkræ, alle udskæringer f.eks. brystfilet, inderfilet, vinge, lår, hakkekød. Herunder både fersk og frossen.

Pasteuriseret æg: Herunder hele æg, æggeblommer og æggeghvider.

Kyllingekød, paneret, tilberedt: F.eks. kyletter, nuggets.

Kyllingekød, pålæg: F.eks. kyllingebryst i skiver, spegepølse.

Kyllingekød, tilberedt: F.eks. brystfilet, hot-wings, kyllingestrimler, kebab.

Kalkunkød, pålæg: F.eks. bacon, spegepølse, kødpølse, bryst i skiver.

4.4.12 Fisk, skaldyr og tang

Gruppen indeholder 39 generiske produkter af fisk og skaldyr, hvoraf 22 er ferske/rå og 17 produkter er forarbejdet herunder røget, kogt og konserver. Ud af de 39 er der for 28 produkter blevet yderligere angivet oprindelsesområde, hvoraf 12 er angivet som danske, 2 som europæiske, 2 som udenfor Europa og 12 som udenlandske. Kun sild (marineret) er opdelt efter type af emballage, her plastik og glas/dåse, altså er makrel og tunprodukter ikke opdelt yderligere efter type af emballage. Rejer er opdelt efter, om de er rå eller kogte. Fisk, paneret, er på listen opdelt efter, om produktet er lavet på torskefisk eller fladfisk.

Klimaaftrykket er bestemt af fangstmetoder, f.eks. om der er tale om vildtfanget eller opdræt, som er knyttet til de forskellige typer fisk (Trolle m.fl. 2022). Derfor er de forskellige typer af fisk opdelt under hensyn til typen af fangstmetode (World Wide Fund for Nature 2024; Ziegler m.fl. 2013). Der er oprettet selvstændige generiske konserverprodukter for torskerogn, makrel i tomat, tun og sild, da de generiske konserverprodukter er populære varer blandt danskerne. Tang indgår i gruppen, da tang har et lavt klimaaftryk (Hermund 2023) men med kun to typer, rå og tørret, fordi det stadig udgør et lille marked.

Kostrådene anbefaler, at man skal øge indtaget af fisk (Fødevarestyrelsen 2021), og da klimaaftrykket varierer betydeligt, er mange fisk og skaldyr med både høje og lave klimaaftryk blevet inkluderet i fiskegruppen. Det er forudsat at klimaaftrykket beregnes per spiselig del.

Boks 12. Fisk, skaldyr og tang. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Alle fisk, rå: Herunder både fersk og fra frost. Røget fisk herunder både varm- og koldrøget.

Alle fisk, rå: Er både fersk og fra frost.

Fladfisk, rå: F.eks. rødspætte, pighvar, ising, skrubbe, slethvar, helleflynder. Herunder både fersk og frossen.

Torskefisk: er fisk fra torskefamilien f.eks. sej, mørksej, lange, kuller, kulmule. Herunder både fersk og frossen.

Reje: Alle størrelser af rejer. Både ferske og frossen, samt i lage og frossen.

Muslinger: F.eks. blåmuslinger og kammuslinger, herunder både fersk og frossen.

Sild, marineret: alle typer marineret sild i forskellige typer lage, hel- og halvkonserves, f.eks. marineret sild, kryddersild, karrysild, sennepsild mm

Røget fisk er både varm- og koldrøget.

Fisk, fladfisk paneret, frost: alle typer af paneret fladfisk, f.eks. fiskefilet, fiskefingre, fiskepinde

Fisk, torskefisk, paneret, frost: alle typer af paneret torskefisk, f.eks. fiskefilet, fiskefingre, fiskepinde

4.4.13 Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter og generiske forarbejdede ingredienser

Gruppen indeholder 19 forarbejdede generiske produkter, herunder plantedrikke som havre-, soja-, ris- og mandeldrik. Derudover er der angivet oprindelsesområde for 5 produkter, henholdsvis 1 dansk, 2 europæiske og 2 udenfor Europa. Type af emballage er ikke yderligere overvejet i denne produktgruppe.

Der er taget forskellige plantedrikke med, selvom indtaget fortsat ikke er så højt, fordi der er forventede forskelle i klimaaftryk (Silvaa og Smetana, 2022). Tofu har en stigende popularitet hos danskerne og er inkluderet. For at sammenligne tofu med andre beslægtede plantealternativer er både tempeh og seitan medtaget. Listen indeholder desuden 6 generiske produkter, som alle er plantebaserede alternativer til kød og mejeriprodukter. Produkterne er udseendemæssigt som kød, ost og yoghurt mm.

Enkelte artikler påviser, at graden af forarbejdning er med til at øge klimaaftrykket betragteligt for plantebaserede alternativer (Smetana m.fl. 2015, Silvaa og Smetana 2022; Shanmugam m.fl. 2023). Derfor er de 6 generiske plantebaserede alternativer til kød og mejeriprodukter forsøgt defineret ud fra ingredienserne og deres forarbejdningsgrad. Produkterne varierer fra produkter, som består af grøntsager og krydderier til produkter, som indeholder en blanding af grøntsager med forarbejdede ingredienser, og produkter, der baserer sig udelukkende på forarbejdede ingredienser. Desuden indgår der tørret plantefars, som udelukkende består af soja eller er et mix af bælgfrugter.

Plantebaserede alternativer indeholder ofte en vis andel af bønner og linser (Casson m.fl. 2019; Grant og Hicks 2018; Smetana m.fl. 2015), som tidligere beskrevet, produceres vidt forskellige steder (Abobatta m.fl. 2021). Af denne grund er oprindelse for enkelte produkter angivet, da det kan forventes at have en betydning for det endelige aftryk af produktet.

Det har ikke været muligt at finde relevante artikler, der undersøger klimaaftrykket for forarbejdede ingredienser. De forarbejdede ingredienser varierer i mængde og sammensætning. Da muligheden for at beregne klimaaftryk ud fra opskrifter og ingredienslister er oplagt, er det tydeligt, at der er en lang række forarbejdede ingredienser, som ikke købes af forbrugeren i detailhandlen, men indgår i mange forarbejdede produkter, også i convenience-produkter og andre forarbejdede produkter. En gennemgang af 33 forskellige plantebaserede produkter i detailhandlen resulterede i alt i 86 forarbejdede ingredienser (Nemlig.com 2024). Disse kan reduceres til ca. 30 generiske ingredienser, som kunne indgå i databasen over generiske produkter med klimaaftryk, men de er i overensstemmelse med formålet med dette projekt ikke på den udarbejdede liste.

Boks 13. Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter. Udvalgte definitioner af generiske betegnelser.

Plantebaseret alternativ, ikke eller minimal forarbejdet, med kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er lavet på naturlige vegetabiliske fødevarer og indeholder kokosolie. Kan være tilsat krydderier, men indeholder ikke andre forarbejdede ingredienser. Inkluderer også grøntsagspreads med eller uden nødder og frø. Eksklusiv humus og pesto.

Plantebaseret alternativ, ikke eller minimal forarbejdet, uden kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er lavet på naturlige vegetabiliske fødevarer og indeholder ikke kokosolie. Kan være tilsat krydderier, men indeholder ikke andre forarbejdede ingredienser. Produktet omfatter desuden grøntsagspreads både med eller uden nødder og frø. Eksklusive humus og pesto.

Plantebaseret alternativ, moderat forarbejdet, med kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er delvis lavet på naturlige vegetabiliske fødevarer og indeholder en eller flere forarbejdede ingredienser f.eks. ekstraheret protein (f.eks. ærteprotein, hvedeprotein), stabilisatorer og andre forarbejdede ingredienser. Produktet er med kokosolie.

Plantebaseret alternativ, moderat forarbejdet, uden kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er delvis lavet på naturlige vegetabiliske fødevarer og indeholder en eller flere forarbejdede ingredienser f.eks. ekstraheret protein (f.eks. ærteprotein, hvedeprotein), isolater, stabilisatorer og andre forarbejdede ingredienser. Produktet er uden kokosolie.

Plantebaseret alternativ, højt forarbejdet, med kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er uden naturlige fødevarer og indeholder udelukkende forarbejdede ingredienser f.eks. ekstraheret protein (f.eks. ærteprotein, hvedeprotein), isolater, stabilisatorer og andre forarbejdede ingredienser. Produktet er med kokosolie.

Plantebaseret alternativ, højt forarbejdet, uden kokosolie: Plantebaseret alternativ til kød- og mejeriprodukter. Produktet er uden naturlige fødevarer og indeholder udelukkende forarbejdede ingredienser f.eks. ekstraheret protein (f.eks. ærteprotein, hvedeprotein), isolater, stabilisatorer og andre forarbejdede ingredienser. Produktet er uden kokosolie.

Plantefars, baseret på soja, tørret: Plantebaseret alternativ til kødprodukter. Farsen er tørret og udelukkende baseret på soja. Også kaldet sojagranulat.

Plantefars baseret på bælgfrugter: Plantebaseret alternativ til kødprodukter. Farsen er tørret og baseret på et mix af bælgfrugter inklusiv soja.

Seitan med soja: Baseret på hvedemel og indeholder soja eller sojasauce.

Seitan uden soja: Baseret på hvedemel og indeholder ikke soja eller sojasauce.

Tempeh, dansk: Lavet ved en fermentering af bælgfrugter. Bælgfrugterne er dyrket og produceret i Danmark.

Tofu og tempeh, europæisk: Tofu baseret på sojabønner. Bælgfrugterne er dyrket i Europa.

Tofu og tempeh, udenfor Europa: Bælgfrugterne er dyrket udenfor Europa.

4.4.14 Convenience-produkter

Gruppen indeholder 48 generiske produkter, herunder færdigretter som frysepizzaer, boller i karry, forloren hare, biksemad, lasagne osv. Andre produkter er supper, parisertoast, indbagt laks, forårsruller, pesto og pålægssalater, samt færdigpakkede snacks som pølsehorn og focaccia, instant nudler, risalamande, fiskefrikadeller og falafler. Alle produkter i produktgruppen er forarbejdede. Oprindelsesområde og emballage er ikke prioriteret i denne gruppe.

Opdelingen er primært foretaget ud fra indholdet af kød, palmeolier, og om produktet er tilberedt. F.eks. er produkterne nu opdelt baseret på indholdet af forskellige typer af kød, om der er ris eller nudler i retten, og der er tilføjet en vegetariske version af lasagnen. Der forventes en relativ stor variation mellem produkter inden for samme generiske produkt, f.eks. afhængigt af forholdet mellem kød og stivelseskilder såsom ris og pasta, og hvorvidt produktet indeholder smør.

Et hørings svar fra interessentgruppen nævner, at det kan være relevant at tilføje variationer til retterne i gruppen, når listen skal udvides. F.eks. boller i karry, med en mindre mængde kød, om kødet er lavet på kylling, svinekød eller dels grøntsager eller bælgfrugter. Formålet kan

være at påvirke producenterne til at producere lignende convenience-produkter med et lavere klimaaftryk (Fødevarestyrelsen 2023).

Boks 14. Convenience-produkter. Definitioner af de generiske betegnelser.

Falafler, mix: Falafler lavet på alle typer af bælgfrugter og grøntsager. Både fra køl og frost.

Instant nudler: Nudler med hurtig tilberedningstid med smagspakke med pulver eller flydende krydderi. Herunder cupnudler f.eks. af mærkerne yumyu og nissin.

Pesto: Baseret på grøntsager, krydderurter og/eller svampe.

Dhal: er uden kød.

4.4.15 Søde sager og salte snacks

Gruppen består af 40 produkter af forskellige variationer af kage, slik, is, chokolade, chips, pop-korn, saltede snacks og kiks. Alle produkterne er forarbejdede.

Produkterne er generelt opdelt ud fra indhold af ingredienser af betydning for det endelige klimaaftryk. Chokolade og småkagerne er opdelt efter indhold af nødder, kakao og mælk. Kiks er opdelt efter palmeolie og chokolade. Chips er opdelt efter hovedbestanddel med en generisk variant med indhold af ostepulver. Det forventes, at klimaaftrykket for ostepulver kan udgøre en betydelig del af chips endelige klimaaftryk, da ost har et forholdsvis højt aftryk sammenlignet med chips, som er baseret på kartofler, majs eller mel per kg produkt. En del kager er blevet slået sammen til et generisk produkt. Desuden er croissant, tebirkes, kanelsnegl, brunsviger, æbleskiver og wienerbrød slået sammen under det generiske produkt wienerbrød. Mens flødeis er opdelt efter indhold af vanilje eller chokolade. Småkagerne er opdelt efter indhold af nødder og chokolade, da indholdet af to ingredienser kan variere betydeligt afhængig af småkagen. Da størstedelen af de undersøgte småkager på Nemlig.com indeholder smør, har det ikke været prioriteret at opdele småkager efter dette kriterium (Nemlig.com 2024).

De generiske produkter er ikke yderligere opdelt efter produktionsfaserne.

Boks 15. Salt, sødt og fedt. Definitioner af de generiske betegnelser.

Wienerbrød mm.: F.eks. wienerbrød med og uden creme eller marmelade, croissant, tebirkes, kanelsnegl, brunsviger.

Skærekage med og uden chokolade eller kakao: Alle skærekager f.eks. chokoladekage, brownie, drømmekage, kanelkage, sandkage.

Flødeskumskage: Alle kager med flødeskum f.eks. lagkage, gåsebryst.

Tørkage med og uden chokolade eller kakao: Alle tørkager f.eks. hindbærssnitte, linse, napoleonshat.

Chips baseret på mel: Chips hvor hovedingrediensen er forskellige typer af mel, ikke majs.

Kiks neutral med og uden palmeolie: F.eks. mariekiks, digestives.

Kiks med chokolade: Er chokoladekiks.

Slikpose, mix: Blanding af forskellige typer slik. Blanding af f.eks. vingummi, skumsluk, lakrids, karameller. Eksklusiv chokolade.

Smørepålæg af nødder og kakao: Nutella og andre chokolade- og nøddespreads.

Vaffelis: Alle typer vaffelis og isbåde.

Flødeis: Alle typer af flødeis.

4.4.16 Smagsgivere og andre produkter

Gruppen med smagsgivere indeholder 16 generiske produkter, dvs. ingredienser, som tilføjer smage til en ret eller fødevarer. Listen består af bouillon, eddike, sukker, honning, kakao, vanilje, sennep, ketchup, sojasauce, kokosmælk og færdiglavede dressinger. Honning er opdelt ud fra

om det er af dansk og udenlandsk oprindelse. Type af emballage har ikke været prioritet for denne produktgruppe.

Sukker er i forskellig slags, baseret på råvaren og graden af forarbejdning. Bouillon er opdelt efter, om produktet er flydende eller i pulverform. Produktet kakao er i ren pulverform. Det har ikke været en prioritering at inkludere forskellige krydderier, fordi mængderne, der forbruges, er små. Når listen udvides, kan det være relevant at inkludere forskellige typer af krydderier, herunder overveje om andre produkter bør angives med oprindelsesområde og type af emballage.

Boks 16. Smagsgivere og andre produkter. Definitioner af de generiske betegnelser.

Bouillon: Herunder både bouillon og fond, baseret på okse, gris, høns, fisk, grøntsager.

Eddike: Herunder alle typer af eddike f.eks. lagereddike, æblecidereddike, vineddike.

4.4.17 Drikkevarer

Drikkevarer er en stor produktkategori, som består af 50 generiske produkter. Listen indeholder både drikkevarer med og uden alkohol. Alle produkter er forarbejdede, på nær vand på flaske, som er kategoriseret som et mindre forarbejdet produkt og tæller derfor ikke med i oversigten med forarbejdede produkter fordelt i produktgrupperne. Generelt er drikkevarerne ikke yderligere opdelt efter oprindelsesområde. Dog er der for vin angivet oprindelsesområde: 3 europæiske og 3 udenfor Europa og for øl: 6 danske og 2 udenlandske, som i alt giver 14 produkter med oprindelsesområde angivet. I alt er typen af emballage angivet for 41 drikkevarer i produktgruppen, her plastikflasker, dåser, engangs- og genbrugsglasflasker, karton-komposit og bag-in-box.

Listen indeholder juice, kaffe, saft, nektar, te, kakao, mineralvand, læskedrikke som sodavand og energidrikke. De generiske produkter, som indeholder alkohol, er vin, cider, hedvin, spiritus, øl og ready-to-drink produkter, f.eks. præ-blandede drinks.

Klimaaftryk for kaffe og te afhænger af produktionsforholdene og formentlig hvilke områder, de stammer fra, men det har ikke været muligt at foretage en generisk overordnet inddeling. Kaffe er inddelt efter, om den er certificeret, dette på baggrund af, at certificeringen kræver øget fokus på bæredygtigt landbrug. Eksempler på certificeringer med disse krav er Fairtrade og Rainforest Alliance (Eneroth m.fl. 2022).

Et svensk review rapporterer, at der er en forskel i klimaaftryk efter emballagetyper af forskellige alkoholiske drikke, undersøgt ved LCA, hvor der for genanvendelige glasflasker er et lavere aftryk sammenholdt med engangsflasker for øl, mens glasflasker for spiritus og vin ligger højere per produkt (Hallström m.fl. 2018). Data (Trolle m.fl. 2022) og supplerende data fra Bryggeriforeningen viser, at emballage har en stor indflydelse på det endelige klimaaftryk for især drikkevarer (Markwardt og Wellenreuther 2013; Raadal Lerche m.fl. 2023). Størstedelen af de generiske produkter er opdelt efter type af emballage. For øl er der alkoholfrie varianter, som er opdelt efter type af emballage. Det er vurderet, at der ikke skal skelnes mellem engangsglasflasker og genbrugsglasflasker ved udenlandske øl, da der er en usikkerhed, om hvorvidt der er etableret et effektivt retursystemet i lande uden for Danmark.

Læskedrikke, som sodavand og energidrikke, er ikke opdelt efter indhold af sukker, kunstige sødestoffer og koffein, da det ville øge antallet af produkter betydeligt. Ligeledes kunne det være relevant at have frugtdrik som generisk produkt for sig og opdele juice ud fra, hvilken råvare der indgår. Det kan eventuelt indarbejdes, når listen senere skal udbygges.

Det bør besluttes om klimaaftryk for drikkevarer skal beregnes for den drikkeklare drik, f.eks. for kaffe, te og koncentreret saft.

Boks 17. Drikkevarer. Definitioner af de generiske betegnelser.

Juice: Alle typer af frugt- og grøntsagsjuice og saft. Frugtsaft er fra frugter og ikke tilsat sukker. Kan indeholde få surhedsregulerende midler (Retsinformation 2010)

Læskedrik: Sodavand med og uden sukker, energidrik med og uden sukker, højt forarbejdet læskedrikke og frugtdrikke. Ice-tea og cider med højest 0,8% alkohol er inkluderet (Retsinformation 2010). Frugtdrik er et produkt, hvor der er tilsat en vis mængde frugtsaft. Produktet lever ikke op til kravene for frugtsaft eller nektar. Frugtdrik kan derfor også benævnes som læskedrik eller lignende

Cider, æble og pære, med alkohol: Alle typer af cider, med mere end 0,8% alkohol, lavet på æble eller pære. Herunder også sommersby cider med blackberry, matgo m.m.

Kakao, pulverdrik: Varmt og koldt. Som kan opblandes med enten mælk eller vand. Kakaopulver som f.eks. Nesquik.

Ready-to-drink læskedrikke med alkohol: F.eks. cult shaker, breezers, mokai mm.

Spiritus: F.eks. rom, tequila, vodka, snaps, gin, whisky, cognac.

Hedvine: F.eks. portvin, vermouth, sherry.

Mineralvand med og uden brus: F.eks. mineralvand, kildevand, danskvand, vand med tilsat aroma.

Kaffe, ikke-certificeret: Kaffe uden Fair-Trade og/eller Rainforrest Alliance certificeringen (Kan være økologisk).

Te, grøn: Herunder grøn og hvid te. Løs og pakket.

5. Diskussion og konklusion

Den endelige liste med 500 generiske produkter ses i Bilag A. Listen er opdelt i 17 produktgrupper, der dækker både vegetabiliske og animalske fødevarer, sammensatte produkter, smagsgivere og drikkevarer.

Antallet af generiske produkter varierer for produktgrupperne, i hver gruppe, fra 4 ("Kartoffel og kartoffelprodukter") til 79 ("Grøntsager, svampe og grøntsagsprodukter"), 9 grupper indeholder mellem 10 og 30 produkter, mens 6 grupper indeholder mellem 36 og 50 produkter. Langt de fleste produkter i næsten alle produktgrupper er udvalgt, fordi de ud fra de præliminære indtagsdata fra DANSDA 2021-2024 bliver spist af befolkningen i Danmark. Der er, f.eks. tilføjet produkter til produktgruppen "Bælgfrugter og bælgfrugtprodukter" og til "Fisk, skaldyr og tang", fordi de har en rolle i De officielle Kostråd 2021 og til produktgruppen "Convenience-produkter" fordi de ifølge oplysninger fra detailhandlen er produkter af væsentlig størrelse. Endelig er der tilføjet produkter til f.eks. grupperne "Bælgfrugt og bælgfrugtprodukter", "Søde sager og salte snacks" og "Drikkevarer", primært ud fra parametre, der forventes at have betydning for variation i klimaaftryk for produkterne. I 8 produktgrupper er alle produkter forarbejdede produkter (Korn og stivelsesprodukter, Olier og fedtstoffer, Mælk og mælkeprodukter, Ost og osteprodukter, Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter, Convenience-produkter, Søde sager og salte snacks, samt Smagsgivere og andre produkter) i gruppen "Drikkevarer" er 86% forarbejdede produkter, i gruppen "Nødder og frø" er 18% forarbejdede, mens der er mellem 20 og 58% forarbejdede produkter i de resterende 7 produktgrupper. De generiske produkter dækker både importerede produkter og produkter produceret i Danmark. Hvis ikke oprindelsesområde er angivet, skal klimaaftrykket fra de forskellige produkter på markedet vægtes sammen efter andel på markedet. Der er i alt 207 produkter, hvor oprindelsesområde er angivet som dansk, udenlandsk, europæisk eller udenfor Europa. Endelig er der produkter, hvor emballagetyper er angivet f.eks. glas eller plastik eller dåser eller karbon komposit, fordi begge dele forventes at være

på markedet, og det forventes at have betydning for det samlede klimaaftryk af produktet. Listen indeholder således produkter, der kan dække en dagskost, som den spises i Danmark, og en kost, som kan følge De officielle Kostråd.

Skelnen mellem danske og udenlandske produkter, og i nogle tilfælde europæiske produkter og produkter uden for Europa, er begrundet i en forventning om, at der kan være forskelle i klimaaftryk, dels på grund af transport, dels forskelle i produktionen. Samtidig kan det give de danske producenter større incitament til at fokusere på at producere mere klimavenligt, fordi produktionsforbedringer lettere kan afspejle sig i det estimerede klimaaftryk fra et generisk dansk produkt end et generisk produkt, som også skal dække produkter importeret fra hele verden. Det vil give forbrugere mulighed for at vælge produkter med de laveste klimaaftryk. Det er også en mulighed at have et mere overordnet generisk niveau af alle produkterne, hvor produkterne ikke er delt op efter oprindelsesområde. I så fald vil der i alt være 394 produkter på listen ud af de nuværende 500 generiske produkter, og det vil være muligt at vælge op til 106 nye produkter, som kan tilføjes til listen i stedet. Det kunne dreje sig om flere typer og varianter af færdigretter, eller yderligere opdeling efter produktionssystemer, herunder opdeling i rensset/urensset, transporttype, samt emballage på flere produkter. Det kunne også være et udvalg af forarbejdede ingredienser. Det vil kræve en opdateret analyse at udvælge de mest relevante. På sigt som arbejdet udvikler sig og flere produkter overvejes at blive inkluderet, kan det dreje sig om nye typer i af produkter i detailhandlen, som vinder frem, eller produkttyper, som anvendes i professionelle køkkener.

Metoden til udvælgelse af 500 generiske produkter til klimamærkning blev udviklet i løbet af projektperioden. Ud over udarbejdelse af listen med 500 generiske produkter var det også et formål med projektet at udvikle og dokumentere metoden.

Et generisk produkt er i nærværende rapport defineret som en samlet betegnelse for fødevarer, drikkevarer eller ingredienser, som stammer fra forskellige produktioner og producenter, men er defineret, så det giver mening at bruge en samlet betegnelse. Der er således ikke tale om enkeltstående specifikke produkter fra bestemte produktioner eller producenter på et givet tidspunkt. I stedet repræsenterer et generisk produkt, så vidt muligt, en gruppe af produkter med samme overordnede egenskaber evt. opdelt efter produktionsform og oprindelsesland, forarbejdningsgrad eller emballagetype, f.eks. tomater fra forskellige producenter og sæsoner, og endda også forskellige forarbejdningsgrader, hvis klimaaftryk vurderes at være sammenlignelige, eller det ikke er muligt at differentiere i henhold til det aktuelle datagrundlag.

Metoden bygger som udgangspunkt på indtagsdata fra den nationale kostundersøgelse. Med den kostregistreringsmetode som anvendes i DANSDA, herunder de opskrifter, der bruges ved estimering af indtaget på fødevarer niveau, var et gennemsnitindtag i en mængde på 1g eller derover for hhv. voksne, unge eller børn et godt udgangspunkt for en liste med op til 500 generiske fødevarer og drikkevarer. Desuden blev en liste over de produkter eller retter, som blev registreret af kostundersøgelsens deltagere, brugt til at udvælge sammensatte produkter, som sælges i detailhandlen. Salgstal fra Euromonitor blev brugt til at bekræfte hvilke produkter, der var størst i detailhandlen og dermed relevante at tage med på listen. Da disse data ikke i alle tilfælde er detaljeret nok, blev data hentet direkte fra de største detailhandelskæder på det danske marked. Det kan således anbefales at indarbejde dialog om disse data med detailhandel og brancheorganisationer i metoden. Da klimaaftryk netop endnu ikke er beregnet for produkterne med den metode, som er anbefalet fra AU, har der ikke været data, der kunne anvendes til at fastsætte præcist hvor store forskelle, der skal forventes for at opdele et generisk produkt i flere generiske produkter. Der er som udgangspunkt taget højde for mængden som indgår i kosten, hvis

mængde er relativt lille, er det vurderet ikke at være grundlag for opdeling. For øvrige produkter har det været nødvendigt for at få indblik i relevansen af at skelne mellem forarbejdede produkter og rå produkter, samt at tage hensyn til oprindelsesområde og emballagetype ved at supplere med resultater fra studier, der belyser betydningen for klimaaftrykket på produktniveau. Ud fra disse studier blev det vurderet at være relevant at søge data over emballagetyper for udvalgte produkter på det danske marked og oplysninger om omfang import af produkter og importlande. Til at belyse omfanget af import og oprindelsesland/område er der således dels søgt data ved Danmarks Statistik, dels FAO, men også oplysninger fra mærkningen af produkter i detailhandlen og oplysninger fra dialog med detailhandlen. Det kan således også anbefales at have dialog med og indhente dokumentation fra detailhandlen om relevans af opdeling af produkter, idet generiske produkter kan defineres ud fra forskellige detaljeringsgrader. For at sikre at indholdet var relevant for interessenter, blev der i den anvendte metode desuden indlagt en høring af første udkast til en liste blandt medlemmerne af følgegruppen for udviklingen af klimamærkeordningen, dvs. blandt repræsentanter fra detailhandlen, brancheorganisationer, og NGO'er som Forbrugerrådet og Danmarks Naturfredningsforening. Efter høringsfasen blev listen revideret. Alle høringskommentarer blev overvejet f.eks. om manglende produkter eller den valgte opdeling, og kun hvis relevansen var dokumenteret og sandsynliggjort, eller hvor det kunne fremskaffes, fik kommentarer indflydelse på revision af listen.

Derudover blev det tydeligt, at det for nogle produkter og produktgrupper kan være afgørende for at undgå misforståelser ved sammenligning af klimaaftryk, at klimaaftrykket beregnes per 100g (eller kg) spiselig del, f.eks. fraregnet vægt af ben for kød og fisk og vægt af skræl mm. for nogle typer grøntsager og frugt, samt for drikkevarer per 100g (eller kg) drikkeklart produkt. Hvis det i stedet er beregnet pr kg produkt som det findes i butikken, bør det overvejes om supplerende oplysninger kan forhindre misforståelser.

Referencer

- Abobatta, W., ElHashash, EF., Hegab, RH. 2021. "Challenges and opportunities for the global cultivation and adaption of legumes". *Journal of Applied Biotechnology & Bio-engineering* 8(5):160–72. doi: 10.15406/jabb.2021.08.00270.
- ADEME. 2020. *Étude de la variabilité des données Agribalyse 3.0.1. Study carried out by ECO2 Initiative.*
- Agribalyse, 2023, 2024. Agribalyse 3.1 fra oktober 2022 free open source LCA software. Hentet maj 2023 og maj 2024, fra <https://doc.agribalyse.fr/documentation-en/agribalyse-data/data-access>
- Arla. 2024. "Ost - Alt om oste". Hentet 11. marts 2024 (<https://www.arla.dk/produkter/ost/>).
- GS-1 2012. "Global Product Classification (GPC)-Development & Implementation Guide Global Product Classification (GPC) Development & Implementation Guide Contributors" GS1. https://www.gs1.org/docs/gpc/GPC_Development_Implementation.pdf
- Bianchi, F. R., L. Moreschi, M. Gallo, E. Vesce, og A. Del Borghi. 2021. "Environmental analysis along the supply chain of dark, milk and white chocolate: a life cycle comparison". *The International Journal of Life Cycle Assessment* 26(4):807–21. doi: 10.1007/s11367-020-01817-6.
- Biisgaard, P., Nielsen, NO. 2024. "Indsigt i mejeristatistik - Læs om de 10 områder her - Mejeri". Hentet 10. marts 2024 (<https://mejeri.dk/mejeribranchen/mejeribranchen-ital/mejeristatistik/>).
- Casson, A., Giovenzana, V., Beghi, R., Tugnolo, A., Guidetti, R, 2019. "Environmental Impact Evaluation of Legume-Based Burger and Meat Burger". *Chemical Engineering Transactions* 75:229–34. doi: DOI:10.3303/CET1975039.
- Chung, MMS., Bao, Y., Zhang, BY., Le, TM., Huang, J-Y. 2021. "Life Cycle Assessment on Environmental Sustainability of Food Processing". doi: 10.1146/annurev-food-062420.
- Clune, Stephen, Enda Crossin, og Karli Verghese. 2017. "Systematic review of greenhouse gas emissions for different fresh food categories". *Journal of Cleaner Production* 140:766–83. doi: 10.1016/J.JCLEPRO.2016.04.082.
- Crippa, M., Solazzo, E., Guizzardi, D., Monforti-Ferrario, F., Tubiello, FN., Leip, A. 2021. Food systems are responsible for a third of global anthropogenic GHG emissions. *Nature Food* <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00225-9>
- Danmarks Statistik. 2023. "Statistikdokumentation for Udenrigshandel med varer 2023". Hentet 9. september 2024 <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/udenrigshandel-med-varer>
- Danmarks Statistik. 2024. "KN8Y: Im- og eksport KN (EU Kombineret nomenklatur) efter im- og eksport, varer, land og enhed". Hentet 9. september 2024 (<https://statistikbanken.dk/KN8Y>).
- DANSDA 2024. "Den nationale undersøgelse af danskernes kost og fysiske aktivitet". Hentet 19. februar 2024 (www.dansda.food.dtu.dk).
- Dansk Retursystem. 2024. "Flaske-til-flaske genanvendelse". Hentet 25. oktober 2024 (<https://danskretursystem.dk/klima-og-miljoe/flaske-til-flaske/>).
- DTU Fødevareinstituttet. 2024. "FRIDA Database med fødevaredata". Hentet 8. marts 2024 (<https://frida.fooddata.dk/>).

- Eneroth, H, Karlsson Potter, H., Rööf, E. 2022. *Environmental impact of coffee, tea and cocoa – data collection for a consumer guide for plant-based foods*. Uppsala: Department of Energy and Technology, Swedish University of Agricultural Sciences. doi: 10.54612/a.2n3m2d2pjl.
- Euromonitor International. 2023. "Seach all categories ". Hentet 9. januar 2024 (www.portal.euromonitor.com/magazine/homemain/).
- European Commission 2018. "The EU Organic Logo". Hentet 24. september 2024 (https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-logo_en).
- European Commission 2024. "About the EU Ecolabel". Hentet 14. juni 2024 (https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel/about-eu-ecolabel_en).
- European Union 2024. "Database - Eurostat". Hentet 15. oktober 2024 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>).
- Eurostat 2024. "CPA". Hentet 1. oktober 2024 (<https://ec.europa.eu/eurostat/web/cpa>).
- FAO 2022. *FAO Strategy on Climate Change 2022-2031*. Rome.
- FAOSTAT 2022. "FAOSTAT". Hentet 15. oktober 2024 (<https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>).
- Fødevarestyrelsen. 2021. "De officielle Kostråd - godt for sundhed og klima - Fødevarestyrelsen". Hentet 7. marts 2024 (<https://foedevarestyrelsen.dk/publikationer/2021/de-officielle-kostraad-godt-for-sundhed-og-klima-pjece>).
- Fødevarestyrelsen. 2023. "Udvikling af et klimamærke til fødevarer. Anbefalinger fra arbejdsgruppen" Hentet 7. marts 2024 (<https://foedevarestyrelsen.dk/kost-og-foedevare/maerkning-og-markedsfoering-af-foedevare/frivillig-foedevareinformation/klimamaerke>).
- Grant, CA., Hicks, AL. 2018. "Comparative Life Cycle Assessment of Milk and Plant-Based Alternatives". *Environmental Engineering Science* 35(11):1235–47. doi: 10.1089/ees.2018.0233.
- Hallström, E., Håkansson, N., Åkesson, A., Wolk, A., Sonesson, U. 2018. "Climate impact of alcohol consumption in Sweden". *Journal of Cleaner Production* 201:287–94. doi: 10.1016/j.jclepro.2018.07.295.
- Hermund, DB. 2023. *Plantebaseret Seafood*. redigeret af Løvstad Holdt S., Jacobsen C., og Wirenfeldt C.B. DTU Fødevareinstituttet.
- Ibsen, DB., Mogensen, L., Corredig, M., Dahm, CC. 2022. "Legumes in a sustainable healthy diet: (How) to be or not to be, that is the question". *International Journal of Food Design* 7(2):171–85. doi: 10.1386/ijfd_00044_3.
- Klima- Energi- og Forsyningsministeriet. 2020. "Klimaloven". Hentet 16. september 2024 (<https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2020/965>).
- Koch P., Salou T. 2022. *AGRIBALYSE®: Methodology, Agricultural stage – Version 3.1. – Initial version v1.0; 2014 Ed Ademe*. France.
- Landbrug & Fødevarer 2024a. "Dyrkning af bælgrugter". Hentet 15. oktober 2024 (<https://lf.dk/viden-om/landbrugsproduktion/planter/dyrkning-af-baelgrugter/>).
- Landbrug og Fødevarer 2024b. "STATISTIK 2023 Grisekød". <https://lf.dk/media/vchikawz/grisekoed-statistik-2023.pdf>. Hentet oktober 2024
- Landbrug og fødevarer 2024c. "Ost". Hentet 11. marts 2024 (<https://lf.dk/viden-om/foedevareproduktion/mejeriprodukter/ost/>).
- Li, M., Jia, N., Lenzen, M., Malik, A., Wei, L., Jin, Y., Raubenheimer, D. 2022. "Global food-miles account for nearly 20% of total food-systems emissions". *Nature Food* 3(6):445–53. doi: 10.1038/s43016-022-00531-w.

- Manfredi, M., Vignali, G. 2014. "Life cycle assessment of a packaged tomato puree: A comparison of environmental impacts produced by different life cycle phases". *Journal of Cleaner Production* 73:275–84. doi: 10.1016/j.jclepro.2013.10.010.
- Markwardt, S., Wellenreuther, F. 2013. *Comparative Life Cycle Assessment of sterilised food packaging systems on the European market*. ifeu - Institut für Energie- und Umweltforschung Heidelberg GmbH, Heidelberg.
- Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pörtner, H-O., Roberts, D., Skea, J., Shukla, P.R., Pirani, A., Moufouma-Okia, W., Péan, C., Pidcock, R., Connors, S., Matthews, J.B.R., Chen, Y., Zhou, X., Gomis, M.I., Lonnoy, E., Maycock, T., Tignor, M., Waterfield, T. 2019. *Global warming of 1.5°C An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty* Edited by Science Officer Science Assistant Graphics Officer Working Group I Technical Support Unit.
- Meltzer, H. M., Eneroth, H., Erkkola, M., Trolle, E., Fantke, P., Helenius, J., Olesen, J. E., Saarinen, M., Maage, A., & Ydersbond, T. A. (2024). Challenges and opportunities when moving food production and consumption toward sustainable diets in the Nordics: a scoping review for Nordic Nutrition Recommendations 2023. *Food & Nutrition Research*, 68, Article 10489. <https://doi.org/10.29219/fnr.v68.10489>
- Ministeriet for fødevarer, landbrug og fiskeri 2022. Vejledning om mærkning af fødevarer, VEJ nr 9706 af 24/06/2022 <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2022/9706>
- Nemlig.com. 2024. "Levering af dagligvarer med online supermarkedet | nemlig.com". Hentet 1. oktober 2024 (<https://www.nemlig.com/>).
- Poore, J., og T. Nemecek. 2018. "Reducing food's environmental impacts through producers and consumers". *Science* 360(6392):987–92. doi: 10.1126/science.aag0216.
- Porto Costa, M., Chadwick, D., Saget, S., Rees, R.M., Williams, M., Styles, D. 2020. "Representing crop rotations in life cycle assessment: a review of legume LCA studies". *The International Journal of Life Cycle Assessment* 25:1942–56. doi: 10.1007/s11367-020-01812-x.
- Retsinformation. 2010. "Bekendtgørelse om frugtsaft m.v." Hentet 2. oktober 2024 (<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2013/1370>).
- Retsinformation. 2022. "Pantbekendtgørelsen". Hentet 25. oktober 2024 (<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/1568>).
- Retsinformation. 2021. "Emballagebekendtgørelsen". Hentet 2. oktober 2024 (<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1271>).
- Rosenzweig, C., Mbow, C., Barioni, L.G., Benton, T.G., Herrero, M., Krishnapillai, M., Liwenga, E.T., Pradhan, P., Rivera-Ferre, M.G., Sapkota, T., Tubiello, F.N., Xu, Y., Conteras, E.M., Portugal-Pereira, J. 2020. "Climate change responses benefit from a global food system approach". *Nature Food* 2020 1:2 1(2):94–97. doi: 10.1038/s43016-020-0031-z.
- Raadal Lerche, H., Saxegård, S.A., Saur Modahl, I. 2023. *Life cycle assessment of the current recycling system and an alternative reuse system for bottles in Norway*.
- Shanmugam, K., Bryngelsson, S., Östergren, K., Hallström, E. 2023. "Climate Impact of Plant-based Meat Analogues: A Review of Life Cycle Assessments". doi: 10.1016/j.spc.2023.01.014.

- Silvaa, BQ., Smetana, S. 2022. Review on milk substitutes from an environmental and nutritional point of view. *Applied Food Research* 2 (2022) 100105. <https://doi.org/10.1016/j.afres.2022.100105>
- Smetana, S., Mathys, A., Knoch, A., Heinz, V. 2015. "Meat alternatives: life cycle assessment of most known meat substitutes". doi: 10.1007/s11367-015-0931-6.
- Tassielli, G., Notarnicola, B., Renzulli, PA., Arcese, G. 2018. "Environmental life cycle assessment of fresh and processed sweet cherries in southern Italy". *Journal of Cleaner Production* 171:184–97. doi: 10.1016/j.jclepro.2017.09.227.
- Trolle, E., Nordman, M., Lassen, AD., Colley, TA., Mogensen L. 2022. "Carbon Footprint Reduction by Transitioning to a Diet Consistent with the Danish Climate-Friendly Dietary Guidelines: A Comparison of Different Carbon Footprint Databases". *Foods* 11(8). doi: 10.3390/foods11081119.
- Tubiello, FN., Karl, K., Flammini, A., Gütschow, J., Obli-Laryea, G., Conchedda, G., Pan, X., Qi, SY., Heiðarsdóttir, HH., Wanner, N., Quadrelli, R., Souza, LR., Benoit, P., Hayek, M., Sandalow, D., Mencos-Contrera, E., Rosenzweig, C., Moncayo, JR., Conforti, P., Torero, M. 2021. Pre- and post-production processes along supply chains increasingly dominate GHG emissions from agri-food systems globally and in most countries. *Earth System Science Data* <https://doi.org/10.5194/essd-2021-389>
- Tuomisto, HL., Hodge, ID., Riordan, P., Macdonald DW. 2012. "Does organic farming reduce environmental impacts? – A meta-analysis of European research". *Journal of Environmental Management* 112:309–20. doi: 10.1016/J.JENVMAN.2012.08.018.
- Tænk. 2024. "Rapsolie - hvad er det?" Hentet 29. oktober 2024 (<https://taenk.dk/forbrugertiliv/mad-og-indkoeb/hvad-er-rapsolie>).
- United Nations. 2015. *Central Product Classification (CPC) Version 2.1 White cover publication, pre-edited text subject to official editing*. United Nations New York
- Verteramo, C., Leslie J., Gomez, MI. 2023. "A Tale of Two Strawberries: Conventional and Organic Open-Field Production in California". *Sustainability* 2023, Vol. 15, Page 14363 15(19):14363. doi: 10.3390/SU151914363.
- West, PC., Gibbs, HK., Monfreda, C., Wagner, J., Barford, CC., Carpenter, SR., Foley, JA. 2010. "Trading carbon for food: Global comparison of carbon stocks vs. crop yields on agricultural land". *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 107(46):19645–48. doi: 10.1073/pnas.1011078107.
- World Wide Fund for Nature. 2024. "Recommendations - WWF's Fiskeguide". Hentet 8. marts 2024 (<https://fiskeguiden.wwf.dk/wwf-recommendations/>).
- Woźniak, E., Waszkowska, E., Zimny, T., Sowa, S., Twardowski, T. 2019. "The Rapeseed Potential in Poland and Germany in the Context of Production, Legislation, and Intellectual Property Rights". *Frontiers in Plant Science* 10. doi: 10.3389/fpls.2019.01423.
- Zhen, H.; Mogensen, L.; Dorca-Preda, T. & Knudsen, M.T. 2024. Guidelines for calculating the carbon footprint of food products available on the Danish market. 22 pages. Advisory report from DCA – Danish Centre for Food and Agriculture, Aarhus University, submitted: 01.03.2024.
- Ziegler, F., Winther, U., Hognes, ES., Emanuelsson, A., Sund, V., Ellingsen H. 2013. "The Carbon Footprint of Norwegian Seafood Products on the Global Seafood Market". *Journal of Industrial Ecology* 17(1):103–16. doi: 10.1111/j.1530-9290.2012.00485.x.

Bilag A. Den endelige liste med forslag til 500 generiske produkter.

Tabel A1. Oversigt over de 17 produktgrupper med de 500 generiske produkter.

Grøntsager, svampe og produkter heraf	Frugter, bær og produkter heraf
Agurk, dansk, rå	Ananas, i lage, konserver
Agurk, konserver	Ananas, rå
Agurk, udenlandsk, rå	Appelsin, europæisk, rå
Andre svampe, dansk, rå	Appelsin, udenfor Europa, rå
Andre svampe, udenlandsk, rå	Banan, europæisk, rå
Asparges, dansk, rå	Banan, udenfor Europa, rå
Asparges, europæisk, rå	Blomme, dansk, rå
Asparges, konserver	Blomme, udenlandsk, rå
Asparges, udenfor Europa, rå	Blåbær, dansk, rå
Aubergine, rå	Blåbær, europæisk, rå
Avocado, europæisk, rå	Blåbær, frost
Avocado, udenfor Europa, rå	Blåbær, udenfor Europa, rå
Blomkål, dansk, rå	Citron, europæisk, rå
Blomkål, udenlandsk, rå	Citron, udenfor Europa, rå
Broccoli, dansk, rå	Ferskner og nektariner, rå
Broccoli, udenlandsk, rå	Frugt, mix, rå
Bønne, grøn, dansk, rå	Frugt, tørret
Bønne, grøn, europæisk, rå	Grapefrugt, europæisk, rå
Bønne, grøn, frost	Grapefrugt, udenfor Europa, rå
Bønne, grøn, udenfor Europa, rå	Hindbær, dansk, rå
Champignon, dansk, rå	Hindbær, frost
Champignon, udenlandsk, rå	Hindbær, udenlandsk, rå
Græskar, dansk, rå	Jordbær, dansk, rå
Græskar, udenlandsk, rå	Jordbær, frost
Grønkål, dansk, rå	Jordbær, udenlandsk, rå
Grønkål, frost	Kiwi, europæisk, rå
Grønkål, udenlandsk, rå	Kiwi, udenfor Europa, rå
Grønsagsblanding, frost	Lime, europæisk, rå
Gulerod, dansk, rå	Lime, udenfor Europa, rå
Gulerod, udenlandsk, rå	Mandarin, europæisk, rå
Hvidkål, dansk, rå	Mandarin, udenfor Europa, rå
Hvidkål, udenlandsk, rå	Mango, rå
Krydderurt, dansk, afskåret, rå	Marmelade/syltetøj, plastik
Krydderurt, dansk, i potte, rå	Marmelade/syltetøj, glas
Krydderurt, udenlandsk, afskåret, rå	Melon, europæisk, rå
Krydderurt, udenlandsk, i potte, rå	Melon, udenfor Europa, rå
Kål, frost	Pære, dansk, rå
Løg, dansk, rå	Pære, europæisk, rå
Løg, ristede	Pære, udenfor Europa, rå
Løg, udenlandsk, rå	Rabarber, rå
Majs, kerner, frost	Stenfrugter, i lage, konserver
Majs, kerner, konserver	Vindruer, europæisk, rå
Majs, kolbe, dansk, rå	Vindruer, udenfor Europa, rå
Majs, kolbe, udenlandsk, rå	Æble, dansk, rå
Oliven, konserver	Æble, europæisk, rå
Peberfrugt, dansk, rå	Æble, udenfor Europa, rå
Peberfrugt, udenlandsk, rå	
Rødbede, dansk, rå	
Rødbede, konserver	
Rødbede, udenlandsk, rå	
Rødkål, konserver	
Salat, dansk, rå	
Salat, mix, rå	
Salat, udenlandsk, rå	
Selleri, blad, dansk, rå	
Selleri, blad, udenlandsk, rå	
Spidskål, dansk, rå	
Spidskål, udenlandsk, rå	
Spinat, dansk, rå	
Spinat, frost	
Spinat, udenlandsk, rå	
Squash, dansk, rå	
Squash, udenlandsk, rå	
Sødkartoffel, rå	
Tomat, dansk, fra drivhus, ikke-opvarmet eller friland, rå	
Tomat, dansk, fra drivhus, opvarmet med bæredygtig kilde, rå	
Tomat, dansk, fra drivhus, opvarmet med fossil kilde, rå	
Tomat, konserver, dåse	
Tomat, konserver, karton-komposit	
Tomat, pure, konserver	
Tomat, soltørret	
Tomat, udenlandsk, fra drivhus, ikke-opvarmet eller friland, rå	
Tomat, udenlandsk, fra drivhus, opvarmet med bæredygtig kilde, rå	
Tomat, udenlandsk, fra drivhus, opvarmet med fossil kilde, rå	
Ært, frost	
Ært, grøn, dansk, rå	
Ært, grøn, udenlandsk, rå	
Pastinak, dansk, rå	
Pastinak, udenlandsk, rå	

Kartofler og kartoffelprodukter	Bælgfrugter og bælgfrugtprodukter
Kartoffel, dansk, rå	Bønne, dansk, tørre
Kartoffel, europæisk, rå	Bønne, europæisk, tørre
Pomfritter, kartoffelbåde- og skiver	Bønne, udenfor Europa, tørre
Kartoffel, sammensat ovnprodukt	Bønne, dansk og europæisk, konserveres, dåse
	Bønne, dansk og europæisk, konserveres, karton-komposit
	Bønne, udenfor Europa, konserveres, dåse
	Bønne, udenfor Europa, konserveres, karton-komposit
	Bønne, edamame, med bælg, frost
	Bønne, edamame, uden bælg, frost
	Bønne, soja, europæisk, tørre
	Bønne, soja, udenfor Europa, tørre
	Baked bean, med tomatsovs, konserveres
	Kikært, tørre
	Kikært, konserveres, dåse
	Kikært, konserveres, karton-komposit
	Linse, dansk, tørre
	Linse, europæisk, tørre
	Linse, udenfor Europa, tørre
	Linse, dansk og europæisk, konserveres,
	Linse, udenfor Europa, konserveres
	Ært, grå, dansk, tørre
	Ært, Ingrid, gul, dansk, tørre
	Ært, andre, dansk, tørre
	Ært, europæisk, tørre
	Ært, udenfor Europa, tørre
	Bønnespire, rå
	Humus
Nødder og frø	Korn- og stivelsesprodukter
Birkes	Hvedebrød og andre brødprodukter, dansk, med frø og kerner
Cashewnød	Hvedebrød og andre brødprodukter, dansk, uden frø og kerner
Chiafrø	Hvedebrød og andre brødprodukter, europæisk, med frø og kerner
Græskarkerner	Hvedebrød og andre brødprodukter, europæisk, uden frø og kerner
Hasselnød	Hvedebrød og andre brødprodukter, udenfor Europa, med frø og kerner
Hørfrø	Hvedebrød og andre brødprodukter, udenfor Europa, uden frø og kerner
Jordnød	Rugbrød, med kerner og frø
Kokosnød	Rugbrød, uden kerner og frø
Mandel	Mel, dansk
Nøddemix, saltet	Mel, europæisk
Peanut-butter	Mel, udenfor Europa
Pinjekerner	Kartoffelmel
Pistacienød	Majsmel
Sesamfrø	Havregryn, dansk, rå
Solsikkekerne	Havregryn, udenlandsk, rå
Valnød	Mysli, en relevant ingrediens, med palmeolie
Peanut, saltet	Mysli, en relevant ingrediens, uden palmeolie
	Mysli, flere relevante ingredienser, med palmeolie
	Mysli, flere relevante ingredienser, uden palmeolie
	Morgenmadsprodukt, uden kakao
	Morgenmadsprodukt, med kakao
	Knækbrød, med kerner og frø
	Knækbrød, uden kerner og frø
	Pasta og nudler, frisk
	Pasta og nudler, med æg, tørre
	Pasta og nudler, uden æg tørre
	Risnudler, tørre
	Ris, europæisk, rå
	Ris, udenfor Europa, rå
	Bulgur, rå
	Couscous, rå
	Perlebyg, dansk, rå
	Perlebyg, europæisk, rå
	Quinoa, dansk, rå
	Quinoa, udenlandsk, rå
	Riskiks

Olier og fedtstoffer	Mejeriprodukter (ikke ost)
Blandingsprodukt af smør og olie	Mælk og mælkeprodukt, op til 4,5% fedt, uden smag
Kokosolie	Mælk og mælkeprodukt, op til 4,5% fedt, med smag
Mayonaise	Mælk og mælkeprodukt, op til 1,5% fedt, med kakao
Mayonaise, light	Mælk og mælkeprodukt, 2% fedt eller derover, med kakao
Minarine	Mælk og mælkeprodukt, 5-18% fedt, uden smag
Olivenolie	Mælk og mælkeprodukt, 5-18% fedt, med smag
Plantemargarine, flydende	Mælk og mælkeprodukt, 19% eller derover
Plantemargarine, med palmeolie	Mælk og mælkeprodukt, op til 4,5% fedt, laktosefri, uden smag
Plantemargarine, uden palmeolie	Mælk og mælkeprodukt, 5-18% fedt, laktosefri
Rapsolie, dansk	Mælk og mælkeprodukt, 19% eller derover, laktosefri
Rapsolie, udenlandsk	
Remolade	
Remolade, light	
Smør	
Solsikkeolie	
Vindrukerneolie	
Ost og osteprodukter	Rødt kød og kødprodukter
Blå- og hvidskimmelost, dansk	Grisekød, dansk, rå
Blå- og hvidskimmelost, udenlandsk	Grisekød, udenlandsk, rå
Blå- og hvidskimmel, gede- og fåremælk	Grisekød, bacon
Fast ost, 45+ eller derover, dansk	Grisekød, leverpostej
Fast ost, 45+ eller derover, udenlandsk	Grisekød, pølser
Fast ost, under 45+, dansk	Grisekød, pålæg, kogt
Fast ost, under 45+, udenlandsk	Grisekød, pålæg, røget
Fast ost, gede- og fåremælk	Grisekød, pålæg, spegepølse
Friskost, fløde, dansk	Grisekød, saltet, tørret
Friskost, fløde, udenlandsk	Oksekød, dansk, kødkvæg, rå
Friskost, mælk, dansk	Oksekød, dansk, malkekvæg, rå
Friskost, mælk, udenlandsk	Oksekød, europæisk, kødkvæg, rå
Friskost, gede- og fåremælk	Oksekød, europæisk, malkekvæg, rå
Smelteost med kød	Oksekød, udenfor Europa, kødkvæg, rå
Smelteost med rejer	Oksekød, udenfor Europa, malkekvæg, rå
Smelteost med urter eller grøntsager	Oksekød, leverpostej
	Oksekød, spegepølse
	Oksekød, tilberedt
	Kalvekød, dansk, rå
	Kalvekød, europæisk, rå
	Kalvekød, udenfor Europa, rå
	Lammekød, dansk, rå
	Lammekød, udenlandsk, rå
	Okse- og kalvekød, middagspølser
	Okse/kalve- og grisekød, hakket
Fjerkræ, æg og fjerkræprodukter	Fisk, skaldyr og tang
Kyllingekød, dansk, rå	Laks og ørred, dansk, opdræt, røget
Kyllingekød, udenlandsk, rå	Laks og ørred, dansk, opdræt, rå
Kyllingekød, tilberedt	Laks og ørred, dansk, vildt-fanget, røget
Kyllingekød, leverpostej	Laks og ørred, dansk, vildt-fanget, rå
Kyllingekød, middagspølser	Laks og ørred, udenlandsk, opdræt, røget
Kyllingekød, paneret, tilberedt	Laks og ørred, udenlandsk, opdræt, rå
Kyllingekød, pålæg	Laks og ørred, udenlandsk, vildt-fanget, røget
Æg, høne, friske, hele	Laks og ørred, udenlandsk, vildt-fanget, rå
Æg, høne, pasteuriseret	Makrel og sild, dansk, rå
Andekød, rå	Makrel og sild, udenlandsk, rå
Kalkunkød, rå	Makrel og sild, røget
Kalkunkød, pålæg	Makrel, i tomat, konserver
	Sild, marineret, plastik
	Sild, marineret, glas og dåse
	Hummer og jomfruhummer, dansk, rå
	Hummer og jomfruhummer, europæisk, rå
	Hummer og jomfruhummer, udenfor Europa, rå
	Fladfisk, dansk, rå
	Fladfisk, udenlandsk, rå
	Muslinger, dansk, opdræt, rå
	Muslinger, udenlandsk, opdræt, rå
	Muslinger, dansk, vildt-fanget, rå
	Muslinger, udenlandsk, vildt-fanget, rå
	Reje, dansk, kogt
	Reje, dansk, rå
	Reje, udenlandsk, opdræt, kogt
	Reje, udenlandsk, opdræt, rå
	Reje, udenlandsk, vildt-fanget, kogt
	Reje, udenlandsk, vildt-fanget, rå
	Torskefisk, dansk, rå
	Torskefisk, europæisk, rå
	Torskefisk, udenfor Europa, rå
	Torskefisk, rogn, konserver
	Fisk, fladfisk, paneret, frost
	Fisk, torskefisk, paneret, frost
	Tun, i olie, konserver
	Tun, i vand, konserver
	Tang, frisk, rå

Tang, tørret

Plantebaserede alternativer til kød- og mejeriprodukter	Convenience-produkter
Havredrik, plantebaseret	Pizza med kyllingekød
Mandeldrik, plantebaseret	Pizza med oksekød
Risdrik, plantebaseret	Pizza med svinekød
Sojadrik, plantebaseret	Pizza uden kød
Tofu, europæisk	Biksemad
Tofu, udenfor europa	Boller i karry med ris
Seitan uden soja	Boller i karry uden ris
Seitan med soja	Butter chicken med ris
Tempeh, dansk	Butter chicken uden ris
Tempeh, europæisk	Dhal
Tempeh, udenfor europa	Forloren hare
Plantebaseret alternativ, højt forarbejdet, med kokosolie	Suppe med kyllingekød
Plantebaseret alternativ, højt forarbejdet, uden kokosolie	Suppe med oksekød
Plantebaseret alternativ, ikke eller minimal forarbejdet, med kokosolie	Suppe med svinekød
Plantebaseret alternativ, ikke eller minimal forarbejdet, uden kokosolie	Suppe uden kød
Plantebaseret alternativ, moderat forarbejdet, med kokosolie	Thaibox, med kød, med nudler
Plantebaseret alternativ, moderat forarbejdet, uden kokosolie	Thaibox, med kød, med ris
Plantefars, baseret på bælgfrugter, tørret	Thaibox, uden kød, med nudler
Plantefars, baseret på soja, tørret	Thaibox, uden kød, med ris
	Lasagne med kød
	Lasagne, uden kød
	Forårsruller med kød
	Forårsruller uden kød
	Flødekartofler
	Indbagt laks i butterdej
	Fiskefrikadeller
	Frikadeller
	Hvidløgsflute
	Parisertoast
	Focaccia med kød
	Focaccia uden kød
	Pizzabund med palmeolie
	Pizzabund uden palmeolie
	Pølsehorn
	Nudler, instant, med soja
	Nudler, instant, uden soja
	Falafelfars, mix, rå
	Falafel, mix, tilberedt
	Kød- og melboller
	Sauce, flydende
	Sauce, pulver
	Kartoffelsalat
	Pesto
	Æggesalat, pålæg
	Skinkesalat, pålæg
	Hønsesalat, pålæg
	Makrelsalat, pålæg

Søde sager og salte snacks	Smagsgivere og andre produkter	Drikkevarer
Vingummi, mix	Bouillon, flydende	Mineralvand, dåse
Lakrids, mix	Bouillon, pulver	Mineralvand, engangsglas
Slikpose, mix	Eddike	Mineralvand, genbrugsglas
Karamel, mix	Honning, dansk	Mineralvand, karton-komposit
Bolche, mix	Honning, udenlandsk	Mineralvand, plastik
Skumsluk	Sennepe	Kaffe, Fair-Trade og Rainforrest Alliance, bønner og pulver
Chokolade, mælk, med nødder	Sojasauce	Kaffe, Fair-Trade, bønner og pulver
Chokolade, mælk, uden nødder	Sukker, brun farin	Kaffe, Rainforrest Alliance, bønner og pulver
Chokolade, mørk, 60-90% kakao, med nødder	Sukker, rørsukker	Kaffe, ikke certificeret, bønner og pulver
Chokolade, mørk, 60-90% kakao, uden nødder	Sukker, stødt, melis	Kaffe, instant, engangsglas
Smørepålæg af nødder og kakao	Kakao	Kaffe, instant, genbrugsglas
Flødebolle	Vanilje	Kaffe, instant, plastik
Chips baseret på kartoffel	Dressing, creme fraiche o.lign.	Kaffe, kapsler
Chips baseret på majs	Dressing, olie eddike	Te, grøn
Chips baseret på mel	Tomat, ketchup	Te, sort
Chips baseret på linser	Kokosmælk	Kakao, pulverdrik, tilsættes mælk
Chips med ostepulver		Kakao, pulverdrik, tilsættes vand
Popkorn, tørrede majskeer, med palmeolie		Læskedrik, dåse
Popkorn, tørrede majskeer, uden palmeolie		Læskedrik, engangsglas
Flæskesvær		Læskedrik, genbrugsglas
Flødeis med vanilje		Læskedrik, plastik
Flødeis med kakao		Juice, engangsglas
Sorbetis		Juice, genbrugsglas
Sodavandsis		Juice, karton-komposit
Vaffelis		Juice, plastik
Skærekage, med chokolade eller kakao		Nektar
Skærekage, uden chokolade eller kakao		Øl, dansk, dåse
Tørkage, med chokolade eller kakao		Øl, dansk, engangsglas
Tørkage, uden chokolade eller kakao		Øl, dansk, genbrugsglas
Wienerbrød med mere		Øl, dansk, alkoholfri, dåse
Flødeskumskage		Øl, dansk, alkoholfri, engangsglas
Pandekage og æbleskive		Øl, dansk, alkoholfri, genbrugsglas
Småkage, med chokolade og eller nødder		Øl, udenlandsk, dåse
Småkage, uden chokolade eller nødder		Øl, udenlandsk, glas
Kiks, med chokolade, med palmeolie		Ready-to-drink læskedrik, med alkohol, dåse
Kiks, med chokolade, uden palmeolie		Ready-to-drink læskedrik, med alkohol, engangsglas
Kiks, uden chokolade, med palmeolie		Ready-to-drink læskedrik, med alkohol, genbrugsglas
Kiks, uden chokolade, uden palmeolie		Vin, europæisk, bag-in-box/karton-komposit
Riskiks med chokolade		Vin, europæisk, engangsglas
Marcipan		Vin, europæisk, genbrugsglas
		Vin, udenfor Europa, bag-in-box/karton-komposit
		Vin, udenfor Europa, engangsglas
		Vin, udenfor Europa, genbrugsglas
		Cider, æble eller pære, med alkohol, dåse
		Cider, æble eller pære, med alkohol, engangsglas
		Cider, æble eller pære, med alkohol, genbrugsglas
		Spiritus, engangsglas
		Spiritus, genbrugsglas
		Hedvin, engangsglas
		Hedvin, genbrugsglas

Bilag B Revidering af fødevarelisten efter høringssvar

Fødevarelisten med de 500 generiske produkter blev sendt afsted til høring i december 2023 blandt medlemmerne af den arbejdsgruppe, som Fødevarestyrelsen nedsatte til at arbejde med udformningen af en klimamærkning i Danmark. Efter endt arbejde i arbejdsgruppen udgjorde sammen medlemmer en interessentgruppe vedr. klimamærkning. Der blev modtaget høringssvar fra 15 ud af de 19, som blev inviteret til at deltage i høringen. En revidering af fødevarelisten og udvælgelse af de endelige 500 generiske produkter har taget udgangspunkt i høringssvarene. Kun kommentarer, hvor relevansen var dokumenteret og sandsynliggjort eller hvor det kunne fremskaffes, fik indflydelse på revision af listen. Flere betegnelser for de generiske produkter er ændret, således er industrifremstillet fjernet for alle produkter, så det dækker al detailsalg, f.eks. både industrielt fremstillet brød og brød fra håndværksbagere. Dybfrost er blevet omdøbt til frost, så de generiske produkter ikke er specifik temperaturafhængigt.

Under revideringen er produkterne blevet yderligere præciseret, og enkelte stikprøver er foretaget for at teste, om opdelingen af det udvalgte generiske produkt giver en betydelig variation i klimaftrykket. F.eks. er nogle produkter opdelt efter om palmeolie indgår, hvor det er forudsat, at der er tale om ikke-certificeret palmeolie. Det fremgår desuden af høringssvarene, at relevansen af opdeling efter oprindelsesområde varierer fra produkt til produkt, og at man i stedet burde navigere efter klimabælter, typiske fragtløse og metoder i stedet for områder. Det vil dog være for omfattende og bidrage til, at listen ville blive for lang. I stedet er der i mange tilfælde prioriteret at opdele produkterne efter dansk og udenlandsk oprindelse og heraf nogle efter europæisk og oprindelse udenfor Europa.

Der blev også peget på, at drikkevarer burde beregnes for det drikkeklare produkt, og fødevarer per spiselig mængde, dvs. fraregnet knogler (ben) og skræl mm.

DTU Fødevareinstituttet
DTU National Food Institute

Henrik Dams Allé
2800 Kgs Lyngby

+45 35 88 70 00

food.dtu.dk